

»Zvonček«

list s podobami za mladino

Leto XXXIV

Uredil dr. Pavel Karlin

1932

1933

V Ljubljani

Izdaja, tiskalnice in tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavniki
Francè Štrukelj)

VII B f
35986

«ЭКОНОМКА»

издательство «Машини»

VII B f
35986

KAZALO

	Stran	Stran	
I. Pesmi			
Gorenjske otroške popevke: I. Vse narobe, II. Pojdimo v Ljubljano, III. Gurajmo, delajmo (Manica) . . .	10	Zaba in kača (J. Vrba)	29
Burja (B. V. Radoš)	22	Krizanteme (Gustav Strniša)	34
Ko sonce zahaja (Ivan Albreht)	26	Princeska Krizis (Indijska pravljica)	52
Miklavževo (Venceslav Winkler)	38	Božična bajka (dr. Ivan Lah)	58
Lišček (Vladimir Kapus)	51	Tadek in Miklavž (Arnošt Adamič)	63
Ptičke zebe (Lojze Županc)	53	»Nočem, da bi mi kdo kaj podaril« (Lojze Podobnik)	66
Božična (Doro)	65	Boštjančkova poslednja sveta noč (Vinko Bitenc)	72
Svetonočna (Venceslav Winkler)	74	Naš sveti večer (Manica Komanova)	80
Sveta noč (Danilo Gorinšek)	83	Snežinka (Slavko Zimnik)	114
Zmagalec (Ivan Čampa)	93	Babo žagajo (Manica Komanova)	122
Zimska pokrajina pri Metliki (Po Otunu Juliju Bierbaumu - Pavel Grošelj)	98	Kurent (Gustav Strniša)	124
Kratkočasna (Marijana Željeznova Kokalj)	106	Na pustni dan (M. K.)	126
V spominsko knjigo (E. Gangl)	123	Zlate čeri (Ilka Vaštetova)	146
Da ste jo poznali . . . (Zdravko Ocvirk)	125	Prve trobentice (Manica Komanova)	154
Večerna molitev (Marijana Željeznova Kokalj)	134	»Ali si kaj jezen?« . . . (Lojze Županc)	158
Jutrnja molitev (Marijana Željeznova Kokalj)	134	Punčka iz lecta (Vinko Bitenc)	170
Pismo od Seče (Ivan Albreht)	150	Spomini na Veliko noč (dr. V. Korun)	176
Srca naša . . . (E. Gangl)	153	Zdravnik in bolnik (Indijska pripovedka)	189
Kdo lovi? (Danilo Gorinšek)	172	Tatič (E. Gangl)	195, 222
Mlado jutro (B. V. Radoš)	183	Stori svojo dolžnost (Po A. Lichtembergerju - Slava T.)	204
Bogastvo (E. Gangl)	189	Kaj se je to zimo godilo v Podkarpatskem gozdu (dr. I. L.)	211
Kam tak naglo? (Cvetko Golar)	197	Roža ljubezni (Vinko Bitenc)	212
Maj v mestu (Bršljanski)	205	O godcu z raztrgano harmoniko (Venceslav Winkler)	218
Majniški večer (Ivan Čampa)	206	Kača in jež (J. Vrba)	224
Jasno nebo (Ivan Albreht)	213	Zdravilni grozd (Lojze Županc)	230
Črne črešnje (Danilo Gorinšek)	221	Moja družinica (dr. V. Korun)	240
Viharna noč (Andrej Rapč)	227		
Na kresni večer (B. V. Radoš)	237	III. Kramljanja o narodi in tehniki	
Pesem o viru (Cvetko Golar)	239	Dvoboji slonov	10
		Zrakoplov, riba in vodna kapljica	12
		Stopinje v snegu	89
		Kako sneg greje zemljo (Rč.)	111
		Cajevec pripoveduje (Marko Vzhodnik)	130
		Iz zgodovine krompirja	134
		150 let letalstva	160
		Kdaj so iznašli kompas	234
		IV. Iz zgodovine, zemljepisja in narodopisja	
		Človek — otrok narode (dr. Roman Savnik)	2
		Na ledenem severu	36
		V sibirskem pragozdu	103
		V gorskem zatišju	148
		Jetniki afriškega pragozda	182
II. Pripovedni spisi			
Ugrabljeni kraljevič (Vinko Bitenc)	3, 39, 86, 99, 127, 151, 177, 201, 225		
Štefančičev gospod (Manica Komanova)	7		
Oslovi trije stavki (Danilo Gorinšek)	8		
Bobi Nespodobi, začarani pes (Marija Grošljeva)	11, 69, 105, 137, 200		
Ji-Pen, kitajski norček	14		
Deček iz sirotišnice (Arnošt Adamič)	17, 47, 91, 107, 139, 161, 185, 207, 235		
Pripovedka o rokomavhu (Vinko Bitenc)	20		
Puranova noga (E. Legouvé - P. V. B.)	25		
Lučka na hribu (Venceslav Winkler)	27		

	Stran
Kaj je povedal boter Matjaž (Oskar Hudales)	
1. Palčki na lovu	15
2. Mostišča iz leta 1932	46
3. Sveto mesto Kairuan	81
4. Otoki v peščenem morju	116
5. Kitajski templji	135
6. V azijskih Benetkah	164
7. V Guatemali	188
8. Za lepoto vse store	238
Gorjanski hajduki (Viktor Pirnat)	23
Največje slovensko jezero. Kras Kotarotana (Dravski)	173
Letovišča ob Vrbskem jezeru	198
Srbske otroške velikonočne igre (Z. Cvetković)	175
Punčka, najstarejša igračka	184
Zdravniki na Kitajskem	205
V. Za pridne roke	
Žoga	31
Cvetice iz papirja	50
Božično presenečenje	79
Punčke iz papirja	89
Grelec za jajce in čajna punčka	155
Pletenine iz travnatih bilk	206
VI. Glasba	
Pri jaslicah (za petje in klavir priredil J. Pavčič)	78
VII. Pouk in zabava	
Uganke 30, 54, 94, 118, 142, 166, 190, 214,	243
Drobne zanimivosti 31, 117, 136, 167, 191, 215,	244
Špelica in Medvedek Nevedek (Marija Grošljeva)	42
Hlaček in Biba 44, 84, 112, 132, 156, 180,	228
Za smeh 55, 95, 119,	143
V vlaklu (Božična igrlica)	75
Kako fotografiram božično drevo	83
Nekaj o mladinskem smučanju (Tone Smučar)	102
Podkev, ki donša srečo	106
Cipek in Capek v eni potez!	143
VIII. Naslovne slike	
Za zimo	1
Brez strehe	33
Božič	57

	Stran
Zima	97
Pust	121
Na Gregorjevo	145
Piruh	169
Pomlad	193
Kresna noč	217

(Risal jih je Francé Podrekar.)

IX.

Iz mladih peres (prispevki »Zvončkarjeva«)

A. Pesmi:

Naš petelinček (Štefan Vipavec)	32
Matjaž je vstal (M. A. P.)	56
Kraljev rojstni dan (M. A. P.)	56
Božično pismo (D-v.)	96
Brž smučke v roke! (Pik)	96
Zapuščeno dete (B. Ž.)	144
Pozimi (Amalija Juvanova)	168
Pomlad prihaja (Štefan Vipavec)	192
Zvonček (Terezija Šepetavčeva)	192
Bogastvo pomladnega sonca (Boris Grabnar)	216
Naš Janko (Josip Mihelič)	244

B. Pripovedni spisi:

Slika (Marica Oblakova)	32
Dedek je pravil... (Anton Dobrajc)	56
Še pričakujem...! (Elza Kunčeva)	96
Rex ga je rešil (Darinka Perdanova)	96
Božič v tujini (Gabrijel K.)	120
Nevoščljivi vrag (Lojze Sodja)	120
Pust vaškega pastirčka (Stanislav Sedlak)	144
Na grobu neznanega ruskega vojaka (Vandotova)	168
Iz mojega lovškega zapisnika (V. M.)	192
Hlaček in miš (Metka Vugova)	216
Marko in Marija (Božena V.)	244
Hitro se je izpolnilo (Dušan Koprivnik)	244

X. Kotiček gospoda Doropoljskega

Tretja stran ovoja I.—10. številke.

XI. Stric Matic — s košem novic!

Četrta stran ovoja I.—10. številke s slikami: Rojstni dom Antona Aškerca, Pariški slavolek. Anton Funtek, Fran Milčinski, Rado Mur-nik, Ernest Chellberg, Ulrika Ringstrandova, Avtomat za ptičjo krmo.

Pričujoči letnik so z risbami opremili: Francé Podrekar, Mirko Šubič, Oto Gaspari, Nada Lampretova in drugi.

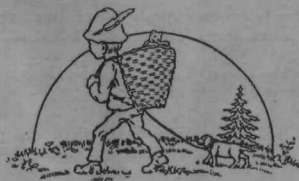
1933. 1. 1.

VEŠBINA PRYTOVAKIN DRUGECKA ZVEZKA

ZVONČEK

1

2

1 9 3 2 — 1 9 3 3

VSEBINA PRVEGA IN DRUGEGA ZVEZKA

	Stran
1. Francè Podrekar: Za zimo. Risba	1
2. Dr. Roman Savnik: Človek — otrok prirode	2
3. Vinko Bitenc: Ugrabljeni kraljevič. Pravljica	3
4. Manica Komanova: Štefančičev gospod	7
5. Danilo Gorinšek: Oslovi trije stavki	8
6. Dvoboji slonov	10
7. Manica: Gorenjske otroške popevke	10
8. Marija Grošljeva: Bobi Nespodobi, začarani pes	11
9. Zrakoplov, riba in vodna kapljica	12
10. Ji-Pen, kitajski norček	14
11. Oskar Hudales: Kaj je povedal boter Matjaž. 1. Palčki na lovu	15
12. Arnošt Adamič: Deček iz sirotišnice. Povest	17
13. Vinko Bitenc: Pripovedka o Rokomavhu	20
14. B. V. Radoš: Burja. Pesem	22
15. Viktor Pirnat: Gorjanski hajduki	23
16. E. Legouvé — P. V. B.: Puranova noga	25
17. Ivan Albrecht: Ko sonce zahaja. Pesem	26
18. Venceslav Winkler: Lučka na hribu	27
19. J. Vrba: Žaba in kača	29
20. Zastavice za brihtne glavice. Obratnice, drobne zanimivosti, žoga	30
21. Iz mladih peres. Prispevki »Zvončkarjev«	32
22. Kotiček gospoda Doropoljskega	Tretja stran ovitka.
23. Stric Matic — s košem novic	Četrta stran ovitka.

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrta leta 7-50 Din. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin v Ljubljani. — Izdaja Konzorcij »Zvončka« (Dr. Tone Jamar). — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavaik Francè Štrukelj).

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA MLADINO

Leto XXXIV

Štev. 1-2

Oktober 1932

Za zimo . . .

ČLOVEK — OTROK PRIRODE

DR. ROMAN SAVNIK

V vseh svojih dejanjih in potrebah je človek odvisen od matere zemlje. Njenih vezi se ne bo mogel osvoboditi nikdar, pa naj bi še tako silno napredoval v omiki. Že nekaj kilometrov proč od zemeljskega površja je zrak tako razredčen, da mu ne dovoljuje več obstanka. Pa tudi kadar se povzpne v zračne višave z zrakoplovom, stori to le mimogrede, da dospe hitreje do oddaljenega cilja na zemlji. Človeku pa je onemogočeno tudi globlje prodiranje v zemljo. Kajti zemeljska notranjost je tako vroča, da niso doslej mogli rudarji v zemljo globlje kot 3000 metrov.

Neki grški modrijan je nekoč ponosno vzkliknil: »Nič ni na svetu silnejšega od človeka!« Imel je v marsičem prav, kajti le človek more s pridom izrabljati vse zemeljske dobrine. On trebi gozdove, uničuje škodljive živali in rastline, širi polja in vrtove, zasaja koristno sadno drevje in druge rastline, gradi mesta, predore in mostove, izsušuje močvirja, koplje prekope in uravnava rečne struge. Tako je s svojim delom že bistveno spremenil lice zemlje. Vendar zemlja ni od vekomaj ustvarjena za človeka. Bila je že milijone let pred njim, ostala bo pa tudi še potem, ko bo človeški rod že zdavnaj izumrl.

Človeštvo pa niti ne naseljuje vse zemlje. Kajti suha tla, ki mu nudijo stanovanje in hrano, se dvigajo iz morja le v otokih. Morja se človek poslužuje le v toliko, da dospe preko njega s parnikom do drugega obrežja. Tudi ribiči, ki jih preživlja ribolov, se slej ali prej vedno vračajo na bližnje kopno, kjer stanujejo z družinami. Naseljena pa ni niti vsa suha zemlja. Kjer je podnebje neprimerno, kjer mraz ne dopušča možnosti prehranjevanja, se razprostirajo razsežne neobljudene pokrajine. Take so predvsem dežele v bližini severnega in južnega tečaja. Najsevernejša stalna naselbina je tako oddaljena od severnega tečaja kot Ljubljana od norveške države, celo trikrat tako daleč pa leži južni tečaj od najbližjega ljudskega bivališča. A tudi drugod se razprostirajo nenaseljene pokrajine. Tu so visoke gore mejniki, preko katerih več ne segajo nikake vasi in kmetije. V splošnem velja pravilo, da se ljudje v smeri od ravnika proti severnemu in južnemu tečaju vedno bolj izogibajo gora. V najbolj vročih krajih stanujejo še do 4500 metrov visoko, v Dravski banovini do 1300 metrov, dokler končno zaradi mrzlega podnebja ne najdemo več ljudi niti v ravninah. Povsem nenaseljeni so torej ogromni prostori suhe zemlje; prostrani so tako zelo, da bi v njih zlahka našlo mesta nad sto Jugoslavij. Le malokdaj stopi tja človeška noga. Marsikatera pokrajina je še danes povsem nepoznana. Najvišjo goro v Himalaji n. pr. naskakujejo pogumni hribolazci že leta in leta, a vrha ni doslej mogel doseči še nihče.

Zemeljska površina ni enakomerno naseljena. Kajti možnost prehrane je različna, čim večja je, tem več je ljudi. Število vseh ljudi cenijo na dvatisoč milijonov. Ako bi se vse človeštvo zbralo na enem prostoru k skupnemu zborovanju, bi napolnila ta ogromna množica ljudi — glava tik glave — vse Ljubljansko barje od Ljubljane do Krma in od Vrhnike do dolenskega Šmarja. Bila bi to mešanica najraznovrstnejših narodov, ki pa se ne bi razlikovali le po govoricah, temveč tudi že na prvi pogled po barvi kože, po raznih telesnih posebnostih, pa tudi po obleki. Kajti človek je otrok narode, ki ga obdaja. Drugače živi v vročini ali mrazu, drugače ob morju ali daleč od njega, drugače v skopi puščavi kot na rodovitnih tleh, drugače med gozdovi kot med skalovjem gora. Kakšno je življenje v različnih okoliščinah, kako žive narodi v raznih delih sveta, v Evropi in Aziji, Afriki, Ameriki in Avstraliji, si bomo поблиže ogledali v prihodnjih sestaykih.

VINKO BITENC:

UKRABLJENI KRALJEVIČ

RAVLICA

1.

Kakor sokolovo gnezdo na skalnatem pečevju se dviga špansko mesto Toledo na strmih, močnih skalah, ob katere butajo že tisočletja kalni valovi reke Tajo (Taho), šumeče srebrne kače, ki opasuje staro-davno prestolnico Mavrov. Ponosno se dviga nad vsemi poslopji knežji grad, koplje se v soncu, da se zdijo bele marmornate stene še čistejše, še svetlejše.

In nad mestom se razpenja modro, smehljajoče se nebo, čisto kakor oči novorojenega deteta; le tu in tam se pojavljajo mali oblčki, beli kakor snežinke, pa kmalu zopet izginejo.

Vroči sončni žarki poletnega popoldneva so valovili nad mestom. Mir in tišina vsepovsodi, kakor da bi žgoče sonce začaralo vso prirodo v brezčuten, mrtev lik. Lahen vetrič je od časa do časa pobožal vitke palme in oljčna drevesa, da so listi tajinstveno zašepetali med seboj. Visoki minareti (ozki stolpi) muslimanskih mošej (mohamedanskih molilnic) in stolpi katoliških cerkva so se dvigali proti nebu. Ogromne kupole je polivalo sončno zlato, strehe so žarele v razkošnem bronastem sijaju.

Mladi princ Fernando je sedel na balkonu kneževskega gradu in zamišljeno strmel v daljavo. Široka streha iz bele tkanine, ki je bila razpeta nad balkonom, je delala prijetno senco. Princ si je z eno roko podpiral glavo, z drugo pa je božal na tleh balkona sedečo opico Diki.

To opico je bil poklonil mlademu princu pred dvema leti kraljevski namestnik neke španske kolonije (naselbine) v Afriki za njegov dvanajsti rojstni dan. Ta mož, don (gospod) Alberto po imenu, je bil velik prijatelj njegovega očeta, ki mu je bil v nekem boju z divjimi plemeni rešil življenje.

Princ Fernando je bil neizrečeno vesel živahne, šegave opice in ji je dal ime Diki. Opica Diki pa je menda tudi vzljubila svojega gospodarja, kajti zelo se je dolgočasila, kadar ni bilo princa v njeni bližini. Princ Fernando jo je vodil seboj na zlati vrvc. Po belih potih velikanskega grajskega vrta sta se sprehajala po cele ure in mladi princ se je od srca smejal razposajenim šalam prijazne opice.

Toda danes se je princ le malo zmenil za svojo prijateljico. Njegov pogled je neprestano strmel v daljavo, kakor da nečesa pričakuje. Opica Diki ga je včasih pogledala s svojimi lokavimi očmi, ko pa je videla, da se njen mladi gospodar kar nič ne meni zanjo, se je pričela kratkočasiti s tem, da je paža, ki je uslužno stal za prinčevim hrbtom, cukala za rokav, se mu vzpela na rame in počenjala vsakovrstne norčije.

Princ Fernando se še ni dotaknil osvežujoče pomarančne pijače, ki mu jo je bil njegov paž postavil na mizo. Njegov pogled je plaval preko široke ravnine, po kateri se je vila bela cesta.

Že pred tremi dnevi bi bila morala dospeti očetova karavana od morja, iz pristanišča. A karavane ni bilo na spregled.

Njegov oče, don Pedro, knez mavriške provincije (pokrajine) Toledo, se je namreč mudil kot gost na dvoru svojega prijatelja, turškega sultana, tam na daljnem balkanskem polotoku.

Bogati vladar turškega cesarstva je bil knezu nekoč obljubil, da mu o priliki pokloni v dar dva krščanska sužnja. Ko se je vojska turškega sultana nekoč zopet zmagovito vrnila domov in so privedli seboj na tisoče krščanskih ujetnikov, je sultan izbral izmed njih dva lepa mlada sužnja, dečka in deklico.

Poslal je svojega sla v daljno Španijo z naročilom, da je obljubljeno darilo pripravljeno in da naj knez don Pedro blagovoli počastiti turški dvor s svojim obiskom.

Don Pedro se je odzval povabilu in odšel na daljnjo pot po morju.

Princ Fernando je nestrpno pričakoval očetove vrnitve iz turških dežel. Vse dneve je presedel na balkonu. Pričele so ga moriti skrbi in težke slutnje. Kaj, če bi se njegovemu očetu na dolgi poti kaj hudega pripetilo?

Svojega očeta je princ Fernando zelo ljubil. Tudi don Pedro je po smrti svoje žene, prinčeve matere, osredotočil vso svojo ljubezen na sina. Vsako najmanjšo željo mu je rad izpolnil.

Princ je bil sanjave in otožne nravi, prava podoba svoje matere, ki je bila iz stare plemiške južnošpanske rodovine. Po cele ure je presanjal, vtopljen sam vase. Ljubil je izprehode po okolici, kjer se je med cvetjem in petjem ptičkov vdajal svojim sanjarijam.

Očeta je včasih zaskrbelo čudno obnašanje sinovo. Posvetoval se je s svojim telesnim zdravnikom. Ta mu je svetoval, naj vodi dečka na potovanja, po raznih zabavah, to da ga bo razvedrilo in mu pregnalo otožne misli. Toda vse ni nič pomagalo. Princ je ostal tih in otožen. Nekaj več živahnosti in veselja pa je vendar pokazal, ko je prejel v dar opico Diki.

Ko pa mu je oče povedal o prijateljski naklonjenosti visokorodnega turškega sultana, je bil princ ves iz sebe od same radosti. Ni

mogel pričakati dneva očetove vrnitve. Oče mu je bil namreč obljubil, da bosta mlada dva sužnja, ki mu jih podari turški sultan, njegova last. Princ je noč in dan razmišljal samo o tem, kakšni pač morajo biti ljudje iz tistih krajev, kako bo vzljubil uboga dva sužnja in kako se bodo skupaj igrali.

Pekoče poletno sonce se je začelo nagibati proti zatonu.

Stara dojlja Klasida je že parkrat vsa v skrbeh prišla pogledat po svojem varovancu in ga prosila, naj se potruži v obednico. Toda princ jo je zavrnil, naj ga pusti v miru.

Nenadoma se je princ zdrznil. Po beli cesti je zagledal jezdeca, ki je v silnem diru jezdil proti mestu. Visoko so se dvigali oblaki prahu.

Princu je vztrepetalo srce, zasenčil si je oči in napeto zrl navzdol. Bliže in bliže je prihajal jezdec, že je mogel princ razločiti belega konja in kneževski prapor, ki je na dolgi jezdečevi sulici plapolal po zraku.

»Moreno, Moreno!« je za-
klical princ.

Kakor bi trenil je bil paž pri svojem gospodu. Princ ga je potegnil za roko v ospredje balkona.

»Poglej, Moreno, naš glasnik se vrača iz pristanišča. Gotovo je očetova ladja pristala v luki. Pojdi in reci glasniku, naj se takoj javi pri meni. Pričakujem ga v obednici.«

»Da, Visokost!« In paž Moreno je odhitel skozi vrata.

Princ Fernando je odšel skozi visoko balkonsko dvorano po dolgem hodniku, odtam pa po stopnicah naravnost v obednico.

Tam ga je že pričakovala opica Diki. Ko je zagledala princa, je od veselja zalučala smokvo, ki jo je ravno pričela obdelavati z zobmi, visoko proti stropu.

Popoldanska južina, same mrzle jedi in sveže sadje, je bila že pripravljena na mizi.

Takoj po prinčevem prihodu v obednico, so vstopili tudi nekateri visoki dostojanstveniki in člani vlade. Spoštljivo so pozdravili princa; ko jim je ta prijazno odzdravil, so posedli za mizo. Opica Diki je počenila na majhno pručico poleg prinčevega stola.

Vstopil je paž Moreno.

»Glasnik njegove Svetlosti čaka vašega ukaza, Visokost!«

»Naj vstopi!« je dejal princ.

Moreno je odprl vrata. V dvorano je vstopil čvrst vojak srednjih let. Pozdravil je po vojaško in obstal pri durih.

»Kakšno vest nam prinašate, Domingo? Moj oče se je že vkrcal v pristanišču, kaj ne? Govorite!«

»Da, Visokost,« je odvrnil glasnik. »Toda njegova Svetlost don Pedro potrebuje nujne pomoči!«

Princ Fernando je prebledel in skočil s stola. Tudi vsi drugi navzoči so se dvignili s sedežev.

»Kaj se je pripetilo mojemu očetu? Govorite!« je zakričal princ in vojaka krčevito zgrabil za roko.

»Nič hudega, Visokost. V bližini Balearskih otokov so nas napadli morski roparji, nam odvzeli vse dragocenosti in odvedli tudi dva mlada suznja, ki jih je njegovi Svetlosti poklonil turški sultan. Knez Don Pedro je naročil, naj se takoj odpravi večji oddelek mož proti Valenciji. Tam bodo dobili nadaljnja navodila o zasledovanju predrznih piratov (morskih roparjev).«

Princa je ta nepričakovana novica zelo neprijetno zadela. Toda takoj se je ojunačil. Dečko, ki mu je bilo jedva štirinajst let, je nena doma postal izkušen mož. Njegov ukaz se je glasil:

»Takoj naj se pripravi četa oboroženih najboljših jezdecev. Spremljal jih bom pa jaz sam.«

Vse prigovarjanje visokih gospodov, naj mladi princ ne tvega nevarne poti, ni nič zaleгло. Princ Fernando je vztrajal pri svoji besedi.

Čez pol ure je stal pred četo jezdecev na grajskem dvorišču. Ker ni bil še dobro več ježe, ga je posadil četovodja jezdecev na svojega konja.

Bilo je dano povelje za odhod. Takrat pa se je začul iz nekega okna gradu presunljiv krik. Vsi so se ozrli tja. Opica Diki je žalostno čepela na oknu in milo jadikovala za svojim odhajajočim gospodom. Kaj je hotel princ?

Dal je znamenje svojemu pažu, naj jo privede na dvorišče. Moreno je jadrno izpolnil povelje.

Opica Diki je vsa zadovoljna skočila na konja poleg princa. Med glasnim odobravanjem dvorjanikov in služinčadi so zapustili jezdec grajsko dvorišče in se spustili v dir po beli poti proti reki Tajo čez most in dalje preko ravnine.

Kmalu so izginili v visokih, sivih oblakih prahu.

(Dalje prihodnjič.)

ŠTEFANČIČEV GOSPOD

MANICA KOMANOVA

Kadar me vodi pot skozi »Porentov boršt«, ki se razteza par streljajev nad mojo rodno vasjo, mi vedno ožive mladostni spomini, kajti tukaj je bilo naše igrišče, tu smo skakali, »svinko bili«, se smejali in večkrat tudi nekoliko polasali in pobunkali. Kakor je pač nanoslo, kajpada.

Štefančičev gospod...! Davno že počiva tam za pokopališkim zidom in vendar ga še vedno vidim, takoj ko stopim v gozdček. Velik, sivolas, oblečen v črno, po rejenem trebuhu pa mu je bingljala lepa zlata veržica. Ko smo ga mali kričači ugledali, smo utihnili namah. Gospod pa je ustavil umerjeni korak in nam rekel prijazno:

»Čemu ste utihnili? Le igrajte se! Kar naprej!«

Zakričali smo iznova, on pa si je užgal smotko in nas opazoval s smehljajočim se obrazom. Večkrat nam je prinesel tudi velik venec suhih fig ali zavoj rožičev in vse prav po očetovsko razdelil med nas.

Ko sem nekoč prišla iz šole, je Štefančičev gospod stal pred teto Špelo, ki je zunaj pred hišo sedela na nekem brunu in šivala.

»Dober dan, gospod,« sem glasno pozdravila.

Gospod se je obrnil in me pobožal po laseh:

»Oho, glejte dekliča! No, ker znaš že tako lepo pozdravljati, dobiš en cekin.«

Odrpl je denarnico in mi stisnil v roko čisto nov — krajcar. Ampak otroci, ne smejte se! Saj niti ne veste, kakšen je bil krajcar, dokler je bil nov. Svetil se je kot pravi pravcati cekin. Takole nekoliko rdečkasto zlat je bil, ampak lep, neizrečeno lep. Zato sem bila pa od same sreče kar vsa iz sebe. Oj, to se mi je zdelo, to...!

Ko je gospod odšel, sem pokazala krajcar teti.

»Le dobro ga spravi,« je dejala. »Vidiš, kako dober je gospod.«

»Teta, jelite, gospod je gotovo doma v lepi hiši in ima vse skrinje polne takih denarjev?«

»Oh, bedaček, kaj neki misliš! Štefančičev gospod je doma v naši vasi in je bil moj sosed. On je moje starosti in skupaj sva se igrala. V prvi mladosti je bil revček. Njegov domek je bila lesena kajžica. Očeta ni niti pomnil, mati mu je pa umrla, ko je bil star komaj sedem let. Bolkov oče so ga iz usmiljenja vzeli k sebi do časa, da bi šel pozneje, ko pride nekoliko bolj k moči, kam za pastirja. Pa je fantek nekega dne hodil doli pod klancem in pobiral odpadlo sadje. Tedaj zagleda v travi na tleh pod neko hruško ptička mladička, ki je žalostno čivkal in frfotal. Urno ptička pobere in se ozre kvišku na hruško. Gori vidi gnezdo in takoj ve, da je nebogljencek po nesreči padel doli. Ravno gleda, kako bi nesel živalco nazaj v gnezdo, ko se tisti hip ustavi par korakov proč na cesti kočija in deček začuje trd, osoren glas:

»Stoj! Kaj hočeš ptičku, malopridnež? Si ga vzel iz gnezda, kaj?«

Fantek je od strahu kar pobledele. Rad bi odgovoril, toda beseda mu je zastala v ustih. Pa ga je rešil čevljar Cergolj, ki je stopil iz lesene bajte in rekel hudemu gospodu tam v kočiji:

»Slišijo, gospod, ne bo tako! Otroka poznam. Ni napačno, to revše. Pa sem ga tudi zdaj na skrivnem opazoval. Ptiček je moral res sam pasti iz gnezda, ne rekel bi dvakrat, da je res tako. Fant ga je pobral na tleh. Nekaj takega bo, le verjemite mi!«

»A — a — to je pa kaj drugega,« je rekel gospod v kočiji in takoj je bil ves prijazen. »No, mali, potem si pa priden.«

Fant se je oddehnil, splezal s ptičkom na hruško in ga položil v gnezdece. Nato se je kot ververica urno spustil na tla in stekel domov.

Neznani gospod se je pa še dalj časa razgovarjal s Cergoljem. Slednjič mu je čevljar moral pokazati Bolkovo hišo in gospod se je takoj peljal tja. Kaj sta se z Bolkom menila, ne vem, res pa je bilo, da so par tednov nato oddali fantka tistemu gospodu in dobro se mu je godilo. Hodil je v šolo in se obenem učil trgovine. Bil je vseskozi priden in pošten in našel je srečo. V mestu ima veliko hišo in trgovino. Pa zdaj je že »za starega«. Rad pa še vedno pride tja, kjer je bil rojen in — kakor mi je pravil — bo tam, kjer je stala lesena kajžica, sezidal čedno hišo in se stalno naselil v njej.

Vidiš, samo zato, ker je bil usmiljen z nedolžno živalco, samo zato, pravim, mu je Bog dal srečo. Veš, ne le z ljudmi, tudi z živalmi moramo biti dobri!»

Poslušala sem teto kakor ukopana. Nato pa sem zbežala v »Porentov boršt«, sklicala skupaj otroke in jim povedala vse, kar sem čula od tete Špele. Ob koncu sem pa v čisto pridigarškem tonu — oj, da bi me bili vi slišali — zabičevala malčkom, kako morajo biti dobri in usmiljeni do ljudi in živali, če hočejo, da bodo enkrat, ko dorastejo, lahko hodili po »Porentovem borštu« z zlato verižico na trebuhu in delili otrokom fige in rožiče.

OSLOVI TRIJE STAVKI

DANILO GORINŠEK

Je bil nekoč osel, ki je zašel v človeško družbo. Nepopisno je bil srečen in kar sram ga je bilo, da je osel. Ali zelo bolelo ga je in mučno mu je bilo, da ni znal človeške govornice. Ko je bil naposled zaradi tega obupan, je zahrepenel, da bi — izpregovoril.

Moj Bog, še med ljudmi je nešteto takih, ki hočejo ukaniti naravo, — pa jih ne bi bilo med osli!

Ko je oslov obup prikipel do vrhunca, je poklical vruga na pomoč. Misлил je osel: Bolje je govoriti po človeško, pa se — makar zapisati hudiču, kot pa večno rigati in ostati navaden osel! Poklical je vruga, ki ga tudi ni bilo treba dolgo čakati. — Zadišalo je po žveplu in po smoli — in je že stal kopitonožec pred oslom. Ta si je misлил: Rajši bom v svojih zahtevah skromen, sicer mi jih vrag še odkloni!

In je prosil: »Vsaj tri stavke naj izpregovorim po človeško. Za to ti zapišem svojo kožo!

Misлил si je zlodej: Kaj bi z oslovsko kožo, ki jo dobim šele, ko pogine? Eno uho zahtevam in sicer takoj! — Tako je tudi odgovoril. Osel je na to z veseljem pristal.

Ali sedaj so se začenjale težkoče. Osel je tuhtal in tuhtal, katere tri stavke naj se nauči, da mu bodo v korist in mu bodo zagotovili prijateljstvo ljudi. Prijateljstvo, ki bo trajalo tudi še pozneje, ko bo moral molčati, ker ne bo znal povedati več ko tri stavke. Dolgo se ni mogel odločiti.

— Vrag mu je svetoval najrazličnejše stavke, oslu pa ni bilo nič prav. Končno je našel pravo: v velikem mestu je slišal krasen koncert. Tedaj se mu je zjasnilo: najvišje, kar je dano ljudem, je umetnost. Kdor se v njej kaže veččaka in razumnika, njemu je zagotovljeno častno mesto med cvetom ljudi! —

Pa je pripeljal osel vraga na tak koncert in ga naprosil, da naj ga nauči tri tehtne stavke, ki ga bodo uveljavili pri učenih ljudeh.

»Dobro,« je dejal vrag, in je začel s poukom. Ko vstopi v dvorano — tako ga je učil — naj se prijazno zasmije in naj reče: »Kako krasna godba!« Potem mu bodo prav gotovo porekli, da so to slavni umetniki iz tujine, na kar naj reče: »To se vidi na prvi pogled!« Nato ga bodo brez dvomno vprašali, kako mu godba ugaja. No, za konec in tretji stavek pa naj glasno zaploska in reče: »Jaz jim častitam!«

Tako ga je učil vrag. Osel je bil kar neumen od veselja in ni maral niti za to, da mu je vrag kot plačilo za pouk odščipnil desni uhelj. Samouh je skakal po cestah in je venomer ponavljal svoje tri stavke, da jih ne bi pozabil.

Dirjal je po cestah, da so ljudje zmajevali z glavami in se prestrašeni umikali. Pa je pridirjal na trg sredi mesta. Tam je kar mrgolelo ljudi. Bila se je zgodila nesreča. Dva avtomobila in voz so trčili drug v drugega. Po tleh so ležali ljudje z zlomljenimi nogami in rokami ter vsi krvavi tarnali in jadikovali, da se je slišalo daleč naokoli.

Osel, ki je ves čas mislil le na svoje tri stavke in na prijateljstvo z ljudmi, je pristopil. Zasmel se je prijazno in je dejal: »Kako krasna godba!« — Ljudje so se spogledali in so bili razjarjeni. Ko so pa videli, da je le osel, so mu pojasnili, da se je zgodila nesreča, da morajo ljudje v bolnico in da so pač reveži. Osel je komaj čakal, da bo lahko prodal svoj drugi stavek, in je bleknil: »To se vidi na prvi pogled!«

Ljudje niso več vedeli, ali se šali ali bi se rad ponorčeval iz nesrečnikov. Jezno so ga zavrnil: »Ne gobezdaj tako bedasto, saj vidiš, da so trije že mrtvi!« Nato pa je osel zaploskal, ves ponosen na svoj tretji stavek: »Jaz jim častitam!«

Tedaj je bilo ljudem že vsega preveč. Pretepli so osla, da je komaj vstal. Ves obupan in polomljen je poklical vraga: »Prosim, daj da te tri stavke spet pozabim!«

»Daj mi še drugi uhelj!« je zahteval vrag.

In osel mu ga je dal. Rajši je hodil osramočen in brez uhljev sredi oslov, kakor da bi še kedaj — izpregovoril po človeško!

DVOBOJI SLONOV

Indija je deželna slonov. V velikih trumah žive te največje živali kopne zemlje v pragozdovih. V mestih so pa udomačeni sloni tovariši človeku pri napornem delu, popotniku dobrodošle jezde živali pri potovanjih preko težko dostopnih krajev; v posebnih templjih častijo slone Indijci in boji slonov so vsako leto ljudske slavnosti, kakor v Španiji bikoborbe.

Indijci imajo živalske boje nad vse radi in to že od pradavnih časov. Že l. 1500. so indijski slikarji upodabljali razburljivo igro borečih se slonov. Ljudstvo, ki se ga zbere ob tej priliki na tisoče in tisoče, obkroža s plotovi obdan prostor, kjer se vršijo boji, in vzklika z velikanskim navdušenjem, ko planejo velikani z glasnim trobentanjem drug na drugega, ko napolnijo gosti oblaki prahu ves prostor, ko pazniki z dolgimi drogi podžigajo svoje varovance tako dolgo, da se slabejši sivi orjak umakne in trepetajoč pade na tla.

Boji so zelo napeti, toda ne brezsrčni in ne krvoločni. Tu ne gre za življenje in smrt. Zmaga je odločena, ko močnejši slabjšega odrine ali vrže na tla.

Nič manj kakor dvoboje slonov pa cenijo Indijci tudi boje med kamelami. Noben Evropec, ki ni bil že priča takega boja, ne bi prisodil tem miroljubnim in dobrodušnim živalim tako velikega poguma in veselja do dvoboja. Kamela je bojevita kakor le malokatera žival pustinje; toda svoje bojno veselje je v teku tisočletne službe človeku že davno pozabila.

GORENJSKE OTROŠKE POPEVKE

MANICA

I.

Vse narobe

Sonce sije,
dežek gré,
málin teče
brez vodé.
Petelín poje
brez glavé,
hlapec pleše
brez nogé.
Dekla pometa
brez metlé.
Očka seje
brez roké.
Mati kuha
brez ponvé...!
Tako je bilo
in bo še,
tam, kjer svet
narobe gre.

II.

Pojdimo v Ljubljano ...

Pojdimo v Ljubljano
kupit novo brano,
pojdimo še v Kranj
kupit stari panj!
In na Šmarno goro
delati pokoro,
in pa gor' na Bled
po en mrzel led.
Potlej pa še v Kamnik
po en lahek slamnik,
in še gor v Bohinj,
kjer je dost' tropin.
In še v Škofjo Loko
po pšenično moko,
pa še v Stransko vas
kupit koš klobas.
Koš na mizo djali,
zraven mi se vsedli,
glasno se smejali,
vse klobase snedli.

III.

Gučajmo, delajmo ...

Gučajmo, delajmo
nova kolesa,
da se popeljemo
v sveta nebesa!
Božji svetniki nam
vrata odprejo
in nas na sredo
nebes ponesejo.
V raju blišči se vse,
da ni za gledat',
vse je sprelepo, da
ni za povedat'.
Angelčki godejo,
da se vse trese,
dušice plešejo,
da se vse mede.
Holadra-holadri,
holadro-dro!

VESELE IN ŽALOSTNE ZGODBE NAVIHANEGA KUŽETA.
PRIPOVEDUJE MARIJA GROŠLJEVA

BOBI PIJANČEK JE IMEL NEMIRNO NOČ. PREMETAVAL SE JE PO BLAZINI IN ČUDNO ZAVIJAL, DA JE BILO NUŠKE KAR STRAH. ŠELE KO SE JE ŽELODČEK OBROSTIL NEVSEČNE VSEBINE, MU JE MALO ODLEGLO, O BLAZINICA NI BILA VEČ LEPA IN ČISTA.

MIREN IN V DAN SE JE ZJUTRAJ SMUKAL KROG NUŠKI-
NIH NOG. GOSPODIČNI SE JE UBOGA ŽIVALCA SMILILA,
NANOSILA MU JE VSEGA, KAR JE ŠLO BOBIJU V SLAST,
TODA BOBI JE GOBČEK OBRNIL V STRAN IN SE NI DOTAK-
NIL NITI PEČENE KLOBASICE. —

»NO, ZDAJ JO JE SKUPIL, SPOKORIL IN SPAMETOVAL
SE BO IN PRI HIŠI BOMO IMELI MIRNEGA, PAMETNEGA
KUŽKA,« JE MENILA NUŠKA. NO — BOMO VIDELI.

POJEDINA

V GOSTE DANES H GOSPODIČNI
PRIŠLI GOSTJE SO ODLIČNI:
VIŠJI ČASTNIKI, GOSPODI,
DAME V NAJNOVEJŠI MODI.

ŽE POGRNJENA JE MIZA,
V KUHINJI POMAGA LIZA,
RAZKOSALA BO PURANA
IN VEČERJA BO KONČANA.

BOBI IMA DANES MAČKA:
TIHO V KRILO ČIPKE KVAČKA,
SPRETNOST Z ZOBKI ČIRA ČARA
LIZI KRILO V DVOJE PARA.

LIZA GRE, DA GOSTOM STREŽE,
RAHLO KRILO SE RAZVEŽE...
BEŽI, BOBI, KRILO PUSTI!
VLEČE ŽE GA MED ČELJUSTI.

S KRILOM V GOBCU VENKAJ ZDIRJA,
ČOF — PO TLEH GRE VSA VEČERJA:
SIR, PURAN IN ZELENJAVA
S KRAPKI VRED MED VINOM PLAVA.

GOSTJE VSTAJAJO OD MIZE,
BOBI KRILO V KRPE GRIZE,
GOST ZA GOSTOM NEM ODHAJA,
BOBI MU K SLOVESU LAJA.

DOBRA LIZA OBUPAVA,
NUŠKI POČILA BO GLAVA,
POLOMIJO TE VEČERJE
ZNALO JUTRI BO VSE MIRJE.

BOBI PO VEČERJI SKAČE,
NAŠEL NOVE JE IGRAČE,
KRAPKE BRCA IN SE ŽOGA
TER SE VSEMU SVETU ROGA.

(Dalje prihodnjič.)

ZRAKOPLOV, RIBA IN VODNA KAPLJICA

»V kakšni zvezi so ti trije med seboj, je prav nejasno.« boste rekli.

Najprej tole: vsi veste, kakšno obliko ima zrakoplov! Tak je, kakor velikanska smotka, ki je približno v sredi najbolj debela, proti koncu pa konča v tenek rep. Tako je namreč napravljen najmodernejši zrakoplov. Starejše zračne ladje pa so imele malo drugačno obliko, sicer tudi obliko dolge cigare, ki je pa bila povsod enakomerno debela in spredaj in zadaj malo zaokrožena. Najstarejši zrakoplov, kakršne je gradil zrakoplovni mojster Avgust Parseval, pa vidimo na naši sliki in je bolj podoben ogromni debeli klobasi kakor pa zračni ladji.

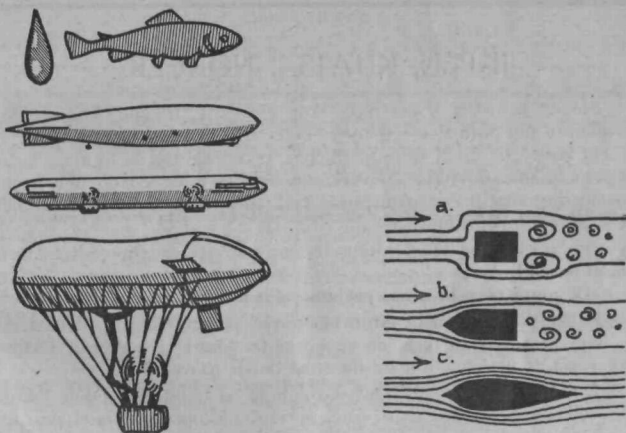
Vseeno pa mora tičati nekje vzrok, zakaj so obliko zrakoplova tekom let vedno tako izpreminjali. Seveda ga imamo, in ta obstoji v tem, da so se graditelji šele bolj pozno spomnili na obliko ribe in vodne kapljice.

Mislím, da ribo znate narisati? Kakšno obliko pa ima kapljica vode, ki pada z neba? Vi seveda mislite, da je okrogla. Napačno! Obliko vodne kapljice vidite na sliki. Padajoča kapljica zaradi trenja z zrakom in zaradi zračnega upora popolnoma izpremeni svojo prvotno kroglasto obliko. Njena vsebina in oblika se proti vrhu zmanjšata in se končata v prav drobno

konico. Pri ribi opazimo isto: tudi riba je spredaj debela in ima zadaj čisto ozko in vitko telo.

»Aha,« porečete, »to obliko ima zrakoplov.« Prav dobro ste pogruntali! — Gotovo ste se že kdaj vozili v širokem, težkem čolnu? Ste li opazili, kako se je ustavljala voda ob prednjem delu čolna in kako so nastajali za krmilom grgrajoči vrtinci? V ozkem dirkalnem čolnu tega niste nikdar videli in ne čutili. No, sedaj tudi lahko takoj spoznate, kaj je na tem in zakaj je to. Voda se upira naprej drsečemu čolnu. Vodo mora čoln šele v stran potisniti, da more zdrkniti naprej. In to se posreči čolnu preje in laže, čimbolj je ozek in koničast. Če je celo priostren zadaj, potem teče voda popolnoma mirno, ne delajo se vrtinci in tudi krmilni zadnji del čolna toliko ne ropoče.

Kako je to, nam pojasnjuje naša druga slika (a, b, c). Črno narisana slika pomeni lesen čoln (najprej štirioglat (a), potem na eni strani koničast (b) in na obeh straneh (c)). Čoln plava na vodi in mi gledamo od zgoraj navzdol na čoln. Vijugaste črte pa pomenijo valovne črte vode. Pri a) opazimo, da se voda močno nabira na prednjem delu čolna, za zadnjim delom se pa delajo

vrtinci. Veslati moramo prav krepko, da premaknemo čoln naprej. Na sliki, označeni s črko b), se voda prav lepo razdeli ob obeh stranicah čolna, ne da bi se nabirala ob prednjem delu. Le vrtinci za čolnom nastajajo še vedno. Upor, ki ga mora čoln premagati, je petkrat manjši kakor pa pri čolnu s črko a). Šele pri c) se valovne črte enakomerno v skoraj ravni črti prilagodijo obliki čolna ali ladje; tudi vrtincev ni več. Upor znaša eno petindvajsetinko upora pri štirioglati ladji.

Tako imamo v risbi pri črki c) zopet isto sliko, kakor jo imajo riba, padajoča vodna kapljica in zrakoplov.

Riba plava zaradi svoje pripravne oblike telesa zelo lahko in hitro v vodi. In značna ladja? Ta plove sicer samo v zraku; toda tudi zrak dela upore, kakor voda. (Napravite poskus in izpustite iz enake višine na tla istočasno škatlico vžigalic in kos papirja. Kdo pade prej na zemljo?) Tudi zrak se nabira pred vozili, če nimajo primerne oblike, in delajo se vrtinci za njimi.

(Primer dobrega in hitrega vozila je: lokomotiva s prirotenim prednjim delom in dirkalni avtomobili.)

Pri tej kapljasti ali ribji obliki, kakor jo ima približno zrakoplov, lahko zrak neovirano plove ob blagovni prevleki; celo tako mirno drsi ob zrakoplovu, da ni čutiti nobenega zračnega vrtinca. Vse na zrakoplovu je tako napravljeno, da ne nudi vetrovom ali viharjem nobene oporne ploskve.

Največji zrakoplov na svetu je nemški zrakoplov ali Zeppelin, ki nosi kratek naslov »L. Z. 127«. Vseh pet gondol (priveskov) te ogromne zračne ladje, v katerih so postavljeni motorji za pogon propelerjev, so v razmerju s celim telesom zrakoplova nezatno majhni. Gondola za krmilarja, jedilnica, kuhinja, prostor za radio-postajo in 10 prostorov za potnike, vse to je pritrjeno na prednjem delu zračne ladje in sicer tako, da preidejo ti prostori polagoma kar s trupom zrakoplova v eno celoto. Bistroumen način izdelave in močni motorji pripomorejo ladji, da lahko napravi v eni uri 128 kilometrov (brzovlak jih napravi samo 90).

JI-PEN, KITAJSKI NORČEK

Nekoč je prišel bogat toda skop človek k Ji-Penu, kitajskemu norčku, in mu potožil svoje gorje. Poleg njegove hiše na desni se je naselil kovač, na drugi strani pa klepar; tako da nima od njunega večnega nabijanja od jutra do večera nobenega miru. Še do obupa ga bosta pripravila. Ji-Pen, pameten in zvit človek, naj bi mu pomagal, da bi se iznebil svojih mučilcev.

»Nič ni laže od tega!« pravi Ji-Pen, »samo v svoj mošnjiček boš moral poseči!«

»Če mora tako biti, naj pa bo!« odvrne z vzdihom bogatin.

Po kratkem premišljevanju mu norček zopet reče: »Z denarjem ju bom pripravil do tega, da se bosta izselila. Daj mi deset taelov (tolarjev) za vsakega, a meni deset za dober nasvet.«

Z največjo muko mu izroči skopuh 30 taelov; Ji-Pen odide takoj k sosedoma, se kmalu nato vrne, potreplja skopuha prijateljsko po rami in mu reče:

»Bodi dobre volje, še danes se bosta izselila!«

Kako se je razveselil denarni mogotec, ko je kmalu po tem razgovoru videl, kako so se pričeli rokodelci seliti. Vajenci in nekaj najetih kulijev (postrežčkov) so s težavo nosili težko nakovalo, ogromna kladiva, meh in pečico za oglje. Na drugi strani so pa selili kleparjevi delavci in pomagači na glavah velike bakrene kotle in posode. Zagledal je tudi oba mojstra, ki sta nadzorovala selitev, in ju dobrodušno nagovoril:

»No, prijatelj kovač, in ti, prijatelj klepar, vidim, da držita besedo! Lepo je to od vaju! samo povejta mi, kako sta dobila tako hitro stanovanje in kam se selita?«

»Bog ti poplačaj, dobrotljivi gospod,« mu odvrne napol hudo-
mušno, napol škodoželjno kovač, »midva se pokoravava tvoji zapovedi
in želji ter se seliva. Ker pa je najbolje to, kar nama je svetoval Ji-Pen,
se ravnava po njegovem nasvetu: klepar se seli v moje stanovanje,
jaz pa v njegovo. V bodoče tvoje desno uho ne bo več slišalo mojega
kovanja in tvoje levo uho ne bo več čulo kleparjevega razbijanja. Če
ti ni prav, pokliči Ji-Pena; on je pripravljen, da naju zopet pregovori,
če treba, da menjava stanovanje.«

Skopuh je pa z dolgim nosom odšel.

KAJ JE POVEDAL BOTER MATJAŽ

OSKAR HUDALES

1. Palčki na lovu

Ko sva šla zadnjič s Čebulovim Frančkom iz šole, mi je nenadoma
podstavil nogo in zletel sem na trdo cesto, kakor bi padel z neba.

»Le čakaj!« sem zakričal. »Nič ti ne posodim tiste knjige o palčkih.«

»Eh, kaj!« me je zavrnil, »saj pritlikavci sploh nikjer ne živijo.«

»Kaj? Da ne živijo?« sem bil hud. »Kar botra Matjaža pojdiva vprašat.
Pet jabolk stavim, da imam jaz prav.«

Zdirjala sva naravnost do lične hišice, ki stoji tik za cesto sredi bahatega
sadovnjaka. Boter Matjaž je stal na vrtu in vlekel iz kratke pipice.

»Kaj ne, boter Matjaž,« sem se zadril s ceste, ne da bi pozdravil, »da
živijo na svetu pritlikavci. Franček tega ne verjame.«

Franček se mi je seveda takoj pridružil in enako glasno trdil svoje.

»Tak, vidva razbojnika tako vpijeta?« je dobrodušno odvrnil boter.
»Notri pojdiva, da se pomenimo.«

Za take in enake spore je bil boter Matjaž vedno pravičen sodnik. On
je vse vedel. Sedli smo v travo in boter je pričel:

»Seveda še živijo pritlikavci in celo tako so korajžni, da celo slone love.«

»Oho!« sem vzkliknil. To je celo zame bilo preveč.

»Le počakaj!« Matjaž se ni dal motiti. »Palec dolgi sicer niso, a vendar
so najmanjši vsega človeškega rodu. Dorasli moški so komaj tako veliki
ko desetletni dečki. Torej vsekakor dovolj majhni, da zaslužijo ime pritli-
kavci. Največ jih živi v osrednji Afriki, v porečju reke Sange, ki je pritok
veletoka Kongo. Majhne, okrogle kočice si postavijo v najgostejši podrasti
pragozda. Plahi so zelo in jih je zato težko dobiti pred oči. Ker se živijo
samo od lova, tudi ne ostanejo dolgo na enem mestu. Po drevju zelo dobro
plezajo. Ker preživijo velik del življenja v pragozdovi podrasti, niso črni,
kakor večina Afrikancev, temveč svetlejši, skoraj olivne barve. Njih glavna
hrana je slonovo meso. Slone pa love tako-le:

Lepega dne se vrne v naselbino poizvedovalec, ki ga že več dni ni bilo,
in ves upehan sporoči veselo novico, da se nekaj ur hoda od naselbine
zadržuje čreda slonov. V hipu je ves rod na nogah. Mlajši možje zagrabijo
dva metra dolge sulice s širokimi rezili in se odpravijo na pot. Poizvedovalec

jih vodi. Komaj slišno se plazijo skozi goščavo. Spremlja jih tudi večji deček in nosi za njimi tleče drvo, nekoliko posušenega mesa, soli in tobaka. Kmalu za njimi odidejo iz taborišča še žene, noseč v pletenih košarah vse skromno premoženje: nekoliko lončene posode, nekaj stolčkov in ostanke jedi. Za njimi stopajo starčki in otroci. Samo kaka nalomljena vejica jim pove, kod so koračili lovci. Ti so medtem že daleč spredaj. Le malo govoreč hite prihuljeno skozi goščo. Kar mimogrede prebode vodnik preplašeno antilopo, ki jim je hotela prekrizati pot. Puste jo kar ležati, da jo bodo pobrali svojci, ki jim slede. Kmalu nalete na svež slonov gnoj. Slon¹ torej ne morejo biti več daleč. Lovci si hitro namažejo telesa s tem gnojem, da bi jih človeški vonj ne izdal slonom. Odslej prodirajo bolj počasi. Vsak čas bi lahko naleteli na rilčarje. Včasih se ustavijo in prisluhnejo. In res! Prav v bližini se sliši

lomljenje vej in lomastenje. Le previdno bliže! Lovci se razdele in obhodijo čredo. Prvi se postavi prav v bližino slona-vodnika, pravega velikana. Z obema rokama dvigne sulico nad glavo in negibno čaka na ugodno priliko. Na njegovi desni se oglasi slonček. Velikan se radovedno okrene. V tem trenutku skoči mali lovec in zasadi slonu sulico v mehko stran. Razjarjena od bolečine se žival obrne proti napadalcu, a že mu na drugi strani predere drobovje sulica drugega lovca. Velikan zarjove, se nekajkrat zavrti v krogu in tebne na tla. Ves gozd odmeva od prestrašnega trobentanja. Divje cepetanje in

lomastenje po grmovju priča, da se je čreda razpršila. Medtem tudi ostali lovci ne drže rok križem. Urno kakor blisk se zadirajo njih široke sulice v ogromna telesa. Več slonov leži, med njimi tudi ubogi mladič. Kmalu za tem prispejo še ženske, starci in otroci. Ob pogledu na obilni plen se deca ne more več vzdržati. Veselo zarajajo slonov ples, oponašajoč kretnje velikih živali. Toda sedaj ni časa za rajanje. Na povelje starih morajo takoj nabirat les za kurjavo in protje za koče. Ne dolgo in že plapola ogenj sredi grmovja. V njem se cvrejo okusni zrezki iz rilca mladega slona. Starci in ženske pripravljajo lese za sušenje mesa, lovci pa, krvavi od pet do glave, raztelesijo ogromne živali. Dva zlezeta kar v trebušno votlino starega samca in urno sekata rebra od hrbtnice. Ker že morajo pri vsakih kolinah biti tudi klobasice, jih naredo tudi pritlikavci. To se zgodi zelo hitro. Čreva se izvlečejo z vsebino vred, se v dolžinah ene pedi prevežejo in — klobasice so gotove. Pritlikavci ostanejo na onem mestu tako dolgo, da se meso posuši in da ga pojedjo, nakar se odpravijo iskat novih žrtev...« Boter Matjaž je končal.

Zahvalila sva se in odšla. Jaz sem pozabil, da me je Franček prevrgel, on pa, da je izgubil stavo. Le o pritlikavcih sva se menila. Ugotovila sva, da bi tudi midva šla loviti slone, samo da bi se z njihovimi odpadki ne mazala in tudi tistih klobasic najbrže ne bi jedla!

DEČEK IZ SIROTIŠNICE

POVEST

ARNOST-ADAMIC

Tonkova mladost

Matero Tonek ni poznal, ker mu je umrla, ko je bil še droben črvček, očeta pa sploh ni imel zapisanega v krstni knjigi. Ko se je dodobra zavedel samega sebe, je imel tak občutek kakor metulj, ki je bil izlezel iz bube: ni poznal poti, ki ga je privedla na svet, ni imel nikogar, da bi mu rekel »moj oče — moja mati«. V sirotišnici je bospetil, nagajal in uganjal razne burke, kot je to pravica mladine. Za porednost je prejemal svoje deleže, kakor jih predvideva modra vzgoja. V šoli ni bil nič boljši, a tudi nič slabši kot drugi, skratka — povprečen dečko, zdravega želodca in spanca.

Kadar je obstal pred zamreženimi vrati sirotišnice, se je umiril, oči so mu pa zamaknjene zrle v vrvenje na ulici. Zaželel si je daleč proč v tuje dežele, o katerih je slišal toliko čudovitega v šoli. Najrajši je spal, ker so mu sanje prinašale uresničenje njegovih želja. Če bi se ne bal, da bo ob kos kruha in skodelico mleka, bi lenaril v postelji, dokler bi ga pustile stroge sestre. Kajkrat je nameraval ustaviti ure ali jim potisniti kazalce nazaj, da bi laže sanjaril, a vse so bile pritrjene previsoko in povsod so ga nadzorovale sestre.

Najljubši prijatelj njegov je bil Bine, to pa zategadelj, ker je bil najbolj divji izmed vseh in ker je znal nadvse imenitno oponašati rjojenje leva. Tonek je bil prerijski lovec, in kadar je ustrelil »leva«, je Bine strahovito tulil in se premetaval na kupu peska, da ga je na metal vsem v oči. Z njim sta se šla Indijance, karavane, kače, tigre, krokodile, sploh vse, kar so kedaj pisale zanimive knjige »indijance narice«.

Dvorišče in vrt sirotišnice, vsa podstrešja in kleti ter globok požiralnik za vodo, ki je bil nameščen sredi vrtnih potov, to je bil Tonkov svet. Rešetka nad požiralnikom se je dala dvigniti, navzdol so pa vodili železni klini prav v mestni kanal, kjer je bilo polno podgan.

Nekoč sta z Binetom ujela podgano, ji navezala na rep star počen kravji zvonec in jo zvečer spustila v podstrešje. Nihče ni tisti večer mogel zaspati, tako je strašilo pod streho. Tam je podgana vsa zbežgana tekala med tramovi, silila v luknje in roštala z zvoncem. Včasih je utihnilo, potem se je zopet zapodilo, da so se vsem ježili lasje.

Sestre so mirile jokajoče otroke, nihče pa si ni upal pod streho preganjat strahu. Tedaj sta, kakor dogovorjeno, zlezla izpod odeje oba junaka ter se bojevito napihnila pred sestro.

»Greva gledat, kaj da je, če smeva.«

Seveda, če ju ni strah.

»Kaj strah, ki ga nikjer nič ni, v sredi pa še manj,« sta dejala in jo — oborožena z metlo — veličastno urezala v podstrešje. Vse je napeto prisluškovalo, kaj da bo sedaj. Nenadoma je nekaj strahovito zacompotalo, potem pa utihnilo. Boječi samosrajčniki so radovedno stegovali vratove izpod odeje in pičili boječe poglede v vrata, kjer sta se imela vrniti oba junaka. Sestra Evalija se je zdrznila: kaj da se tako dolgo ne vrneta, pa se jima vendar ni kaj primerilo? Baš se je namenila, da pogleda za njima, tedaj sta planila nalik bombi v sobo Bine in Tonek. Ta je držal v roki cepetajočo podgano za rep in jo vihtel po zraku. Sestra je kriknila, ko je ugledala ta nagnus, otroci so zagnali krik tako, da se je stražnik, ki je že skoro dremal pred hišo, radoveden ozrl na razsvetljena okna, potem pa na uro. Kazala je enajst. Ni še utegnil izraziti svoje nejevolje, kar ti je tam gori za okni zavpilo, zacvililo in zavreščalo še bolj, da je kar planil čez ograjo na dvorišče in od tam v hišo gledat strahoto, ki se je bila po njegovem mnenju pravkar dogodila. Ko je pridrl v spalnico, se je zgrabil za glavo, misleč, da se mu blede. Otroci so bili ušli iz postelj, vpili so, cvilili, se oteпали, skakali čez postelje, lezli pod nje, na okna in udrihali z odejami po tleh. Vmes sta pa dirjala Bine in Tonek iz kota v kot in metala čevlje, odeje in obleko za podgano, ki jima je bila ušla med postelje. Komaj se je bil stražnik zavedel, da mora nekaj storiti, že je planilo po njegovih hlačah in jopiču navzgor za vrat nekaj mehkega. Bila je preganjana podgana, ki si je poiskala zavetje na edini točki, ki je mirovala. Stražnik se je tedaj zdrznil, jo zagrabil in treščil skozi odprto okno na cesto, hkrati pa strahovito zavpil za njo, najbrže od strahu:

»Stoj, če ne — ustrelim!«

In res je divja dirka utihnila, kakor bi trenil. Vsi so strmeli v stražnika. Ta se je šele sedaj zavedel svojega položaja ter se trudoma obrzdal, da ni izdal nevšečnosti, ki se mu je bila nehote primerila. Vzbočil je prsa in kratko zapovedal: »V postelje, mrcine!« S sestro prednico je imel potem še dolg razgovor, medtem sta se pa Tonek in Bine režala pod odejo in si delila jabolko, ki sta ga bila nepridiprava spotoma staknila na nočnem lovu pod streho. — Tako se jima je posrečilo, da sta uprizorila priijski lov kar v sami spalnici zavoda.

Kadar se je Tonček nadviljal in nastreljal, ga je obšla otožnost, ki se ni strinjala z njegovimi živimi očmi. Včasih je sijalo najlepše sonce na vrt, on pa je sedel pri oknu v jedilnici, se naslanjal na kormolca in zrl predse. Vleklo ga je v daljo. Dodobra enajst let mu je bilo, a ves njegov resnični svet so bile dotlej le prašne ulice malega

mesteca, kostanjev griček nad stolno cerkvijo in njegova nadzemska in podzemska prerija. Kaj mnogo ni mislil tedaj, ena sama beseda bi povedala vse, drugo bi se že našlo. »Proč« je bila tista misel in ono »drugo« je bilo vse, česar ni mogla prav dognati njegova domišljija.

Nekoč ga je spazil Bine, ki se mu je zahotelo novega dogodka. Napolnil je posodo, ki je imela malo luknjico v dnu, z vodo in se tiho vstopil za sanjača. Dvignil je posodo nad Tonkovo glavo in mu nameril drobne kapljice v kuštrave lase. Polagoma se je nabrala na dečkovi glavi mlakužica, se segrela ter mu začela v malih sragah drseti preko čela, mimo oči in ust do brade, od tam pa je kapala na polico. Tonek je sanjaril dalje in še čutil ni mokrote. Bine se je na vso moč zabaval nad tovariševu brezčutnostjo. Poreden pogled mu je švignil po obednici: morda je kdo tu, ki še ni videl take iznajdbe. Skozi motna stekla kuhinje je tedaj opazil bel klobuk sestre Evlalije, ki je pregledovala sobe, da bi se sedaj, ko je sonce, nihče ne potikal v zaprtih prostorih. Bila je ljubezniva, a tudi zelo stroga in to je večkrat skušal Bine na raznih straneh glave. Sedaj se je domislil, da bi mu utegnila slaba presti, zato je hitro skrnil posodo, se vstopil poleg Tonka, zarinil roke v žep in se zamišljeno zagledal skozi okno. Ko je sestra ugledala oba divjaka tako zamaknjena, se jima je tiho približala. Kako se je pa raznežila, ko je ugledala Tonka!

»Revček, čemu jočeš? Nikar ne jokaj! Povej, kaj te teži, živalca uboga! Kakšne solze točiš, revšel!«

Kakor vemo, se Tonek seveda ni jokal, zato se je začuden ozrl v sestro in obrisal »solze«, da so se mu poznali umazani prsti na obrazu. Hotel je nekaj vprašati, tedaj ga je pa na skrivaj dregnili Bine in mesto njega pojasnil.

»Veste, častita sestra, včasih je tak, da se kar zagleda in joka, pa sam ne ve, ali se ali se ne.«

Sestri se je otrok zasmilil in prinesla je vsakemu kos kruha zoper solze, pri tem si je pa obljubila, da bo na Tonka še posebej pazila, da sirota ne bi tako pogrešal matere. Bine je, kasneje kajpak, pojasnil Tonku nastanek njegovih solz. Ta se pa ni zasmel, temveč je druga pokaral.

»Ne rečem, da ni smešno, ampak sestra Evlalija je tako dobra, predobra za naju in ni prav, da si se norčeval.«

»Čemu pa zijaš in sanjaš? Hotel sem te razvedriti,« se je čutil Bine užaljenega.

Tonek je pomislil in s prstom povrtal po nosu, ni pa ničesar odgovoril. Nenadoma sta stekla na vrt. Bine je sedel k Tončku v travo, pri tem se je spomnil, da ima tudi on opravka v istem delu obraza, ki se mu pravi nos. Tako je bilo za čudo videti, kako sta tam sredi trave zamišljeno sedela in si snažila nosove dva največja neugnanca v zavodu. Oba je težila misel, ki ji nista mogla še do dna. Ostali otroci so se kriče podili vsepovsod, koder se je le dalo, ta dva sta pa z mislimi počasi tipala »proč«.

Večkrat se je oglasil kmet iz okolice in odvedel s seboj dečka, da bo pastir. Vselej sta pričakovala, da prideta tudi onadva na vrsto. Ko jima je sestra prednica povedala, da sta še premlada, sta žalostno povešala glavi. Še dve, morda tri leta, kdo jih bo dočakal!

Bine je bil vse bolj živ kot Tonek, a kadar se je tega lotila zamišljenost, se je je nalezel tudi on.

»Nu, kajpak — uidiva« — je zdajci skrivnostno zašepetal Bine. Tonek ga je nejeverno pogledal.

»Zbeživa — skozi požiralnik pod zemljo do reke! Tam morda najdeva čoln.«

Tonek se je navdušil. Poiskala sta najskrivnejši kotiček vrta in začela razglabljati ta najnovejši načrt. Da bi ušla in kar skozi požiralnik! Juhuhu! Novo, upapolno življenje je zaplalo v mladih, razgretih bučah.

(Dalje prihodnjič.)

PRIPOVEDKA O ROKOMAVHU

VINKO BITENC

Neka mati je imela tri sinove. Najstarejši se je izučil za kovača, srednji je postal krojač, najmlajši pa se ni hotel poprijeti nobenega poštenega dela. Pohajkoval je okrog, zahajal v slabo družino in kradel Bogu čas, kakor pravimo. Če ga je mati posvarila, se je takoj obregnil:

»Pustite me pri miru. Za učenje imam še vedno dosti časa. Zdaj sem mlad, hočem biti prost!« Odšel je, zaloputnil duri za seboj in ni ga bilo zlepa na spregled.

Ko je spet prišel domov, ga je s skrbjo vprašala mati:

»Kje si se potikal tako dolgo?«

»To vam nič mar!« se je zadr. »Jesti mi dajte, lačen sem!«

Nekoč se je oglasil v hiši birič.

»Tako in tako stoji stvar,« je dejal prestrašeni vdovi.

»Vašega sina je zasačil štacunar, ko mu je odnašal različno blago iz prodajalne. Še o pravem času se mu je izmuznil ta tatič pridanič. Kje pa tiči?«

Mati je zagovarjala sina, kakor je vedela in znala. Pa si je mislila pri tem, da je vendar boljše, če ga kaznujejo, kakor je zaslužil. Odprla je biriču sobna vrata. Toda Petra že ni bilo v sobi. Prisluškoval je bil pri ključavnici in jo je popihal skozi okno na prosto, nato pa naravnost v gozd. Tam je prebival v skalnatem brlogu prosluli ropar Rokomavh. Peter se je zatekel

k njemu. Ta ga je z veseljem sprejel za svojega pomočnika. V vasi se Peter ni prikazal nikoli več po dnevi. Ljudje so mu dejali Peter Pridanič. Mati je od žalosti zbolela in kmalu nato umrla.

Petru je bilo jedva šestnajst let, pa se je že popolnoma porokomavhil, to se pravi, da se je razvil v pravega pravcatega roparja. Po drznosti je skoro prekašal svojega mojstra.

Nekoč se je oglasil pri svojem bratu kovaču.

»Ker si moj brat,« je dejal, »te nočem izropati. To pa samo tedaj, če se odkupiš. Pridem čez mesec dni, premisli si do tedaj.«

»Dobro,« je rekel kovač, »le pridi, boš že dobil svoj delež.«

Ko je minulo mesec dni, je Peter potrkal pri kovaču.

»Le naprej,« se je oglasil ta. »Kar počakaj tu v sobi, takoj ti prinesem obljubljeno odkupnino.« In je odšel v kovačnico.

»Fanta, zdaj pa le na delo,« je dejal svojima pomočnikoma, ki sta bila prava kovaška hrusta. Eden je vzel železen drog, drugi pa vrv. Vsi trije so se odpravili v sobo. Ko je Peter videl, kaj nameravajo, je skočil pokonci. Toda orjaške pesti pomočnikov in kovača so ga kmalu ukrotile. Zvezali so ga in položili na klop.

»Tako, bratec, zdaj si dobil svoj delež,« se je smejal kovač. »Toda, ker si moj brat, te izpustim, a samo tedaj, če obljubiš, da se nikoli več ne oglasiš pri meni in da se poboljšaš.«

Peter Pridanič je obljubil, nato so ga izpustili. Od jeze ves iz sebe se je odpravil v sosedno vas, kjer je živel njegov brat krojač.

»Moj brat si,« je rekel krojaču, »zato ti ne bom oropal hiše. Toda obljubiti mi moraš nekaj.«

»Kaj pa, kar govori,« je hitel boječe krojač, ki je imel velik strah pred svojim bratom razbojnikom.

»Najin brat kovač me je hudo razžalil. Obljubi mi, da ga pojutrišnjem zvečer izvabiš v svojo hišo, pa te bom pustil za vedno pri miru. Maščevati se hočem in ko ga ne bo doma, bom docela izropal njegovo hišo.«

Krojač je nekaj časa premišljeval, potem pa je odgovoril.

»Dobro, storim, kakor zahtevaš.«

In Peter je urno zbežal nazaj gozdu. Krojač pa je bil prebrisan mož. Neutegoma jo je mahnil k bratu kovaču in mu vse razložil.

»To ti je nepridiprav,« se je jezil kovač. »V zahvalo, da sem ga izpustil, imam zdaj to. Sram me je, da je moj brat.«

»Tudi mene je sram takega ničvredneža,« je pritrdil krojač. Oba sta skovala načrt, kako priti roparju v okom, in sta odšla na krojačev dom. Kovač je naročil pomočnikoma, naj se skrijeta v sobi. Ko se približa ropar, naj planeta iz zasede, ga zvežeta in zapreta v kovačnico.

Ko se je Peter Pridanič v temni noči približal kovačiji, je našel vsa okna temna. Nobenega glasu ni bilo slišati od nikoder. In kot nalašč je bilo okno v kovačevo sobo odprto. Peter je nemudoma splezal noter. Komaj pa

je poskočil na tla, sta stala pred njim orjaška pomočnika kovačeva. V hipu sta ga zvezala, mu zamašila usta in ga odvedla v kovačnico. Tam sta ga privezala ob železno nakovalo, zaklenila sta duri in odšla v sobo.

Kmalu sta se vrnila brata kovač in krojač.

»Zdaj me pa ne boš več prevaril,« se je srdil kovač nad ujetim bratom roparjem. »Ko napoči dan, te izročim biričem. Da bom pa bolj brez skrbi, te bom zaprl v tesno gajbico.«

Zgrabili so ga in ga potlačili v star kovaški meh. Kovač je meh okoval z železjem, krojač ga je pa zašil na gornjem koncu.

Peter je uvidel, da mu tanka prede. Milo je poprosil:

»Draga moja brata, izpustita me, prav gotovo se bom poboljšal. Če me izpustita, vama izdam skrivališče roparja Rokomavha.«

Kovač in krojač se nista zmenila za prošnje. Nazadnje pa sta vendarle začela misliti:

»Brat je brat, ista mati ga je rodila, kakor naju — kaj če bi ga le izpustila?«

»Dobro,« je menil kovač, »Prost boš takoj, kakor hitro bo ropar Rokomavh v naših rokah.«

Drugi dan so se odpravili biriči in skoro vsa vas na pohod proti roparju Rokomavhu. Preteknili so vse gozdove, toda o roparju ni bilo sledu. Peter Pridanič jim je povedal napačno smer.

Ko so se izmučeni vrnili v vas, je kovač strahoma zaznal, da je njegov brat ropar pobegnil. Pretrgal je bil šive, zlezal iz mehu in prepilil železno omrežje na oknu kovačnice.

Se dolgo sta roparja gospodarila po vsej okolici. Nekoč pa so biriči vendar iztaknili razbojniški brlog. Starega Rokomavha so z lahkoto ujeli, Peter Pridanič pa jim je pobegnil. Preden so roparja Rokomavha obesili, so ga vprašali, če ima še kako posebno željo, da mu jo izpolnijo. Kajti na smrt obsojenim se v ječi ugoti vsaki želji.

»Nič drugega,« je zagodrnjal ropar Rokomavh, »kakor to, da se naj moj hrabri pomočnik Peter imenuje po meni Rokomavh.«

Tej čudni želji so radevolje ustregli. Razglasili so vsepovsod, da se ropar Peter Pridanič odslej imenuje Peter Rokomavh, in so obenem razpisali nagrado na njegovo glavo. Toda niso mu mogli do živega.

Rod Rokomavhov se je ohranil do dandanes in menda ne bo izumrl nikoli.

BURJA

B. V. RADOŠ

Kdo ječi krog hiše, vzdihaj,
jezno tuli, stoka, cvili?

Mrzla burja se zaganja
skozi špranje, v izbo sili.

Iz daljnih krajev sem prispela,
toplega pogrešam kota;
sneg trosila sem v zamete,
brez moči sem zdaj, sirota . . .

„Oh, pustite me, otroci,
da ob peči se ogrejem.
Mraz je v polju, po gozdovih —
naj med vami se nasmejem.

— Ej, saj vemo: ti se šališ!
Če povabimo te noter,
boš pri oknu pobegnila,
a ostal bo Mraz — tvoj boter! —

GORJANSKI HAJDUKI

VIKTOR PIRNAT

Štiri sto let je poteklo, odkar so se naselili po naših Gorjancih turški begunci, bratska raja iz pokrajin južno od Save doli do morja in tja do Drine. Težka in trnjeva je bila njihova pot in dolga desetletja je trajalo, da so po mnogih blodnjah in bridkih izkušnjah ostali stalno v kršnem Žumberku onstran Gorjancev. Bregoviti svet med Krko in Kulpo jim je postal druga domovina. Bojevali so se za »krst časni i slobodu zlatnu« po vseh bojiščih, žene so doma obdelovale polja, mnogi Uskoki pa so hajdukovali. Njihovi vpadi v krško dolino in v Belo krajino so se ponavljali skoro leto za letom, sredi 17. stoletja pa so nekam ponehali in skoro poldrug sto let na tej strani Gorjancev ni bilo čuti o hajdukih. Saj v neposredni bližini ne. Ljudstvo je že pozabilo nanje in živelo sebi in svojemu delu.

Pet minut od tolstovrškega gradu v smeri proti Gorjancem in nekako sredi med njim in Oštrasom moli med vitkimi topoli v nebo obširnemu oglatemu stolpu slično poslopje, grad Vrhovo. Prelep je njegov položaj in prekrasen je njegov razgled. V grajski kapelici se je leta 1687. tedaj že priletni naš kronist Valvasor drugič oženil. Pred Uskoki je imelo Vrhovo od nekdanj mir, ker ni bil noben grad tam okoli tako močno zastražen. Uskoški hajduki pa so prelivali kri le v sili, sicer so se najraje posluževali zvijače.

Bilo je 9. oktobra 1807. leta. Pri svetem Juriju v bližnji Orehovici je že davno odzvonilo večernico, za svetim Rokom na Tolstem vrhu je rdečkasto nebo vidoma bledelo, vžigale so se lučice na temnečem njegovem oboku, svet pa še ni utihnil in ni se še umirilo živahno vrvenje po hramih in zidanicah tam naokoli. Vriskanje in prepevanje, harmonika in smeh.

Kmečki praznik: trgatev.

Dobra je bila letina, polnile so se kadi, zabijali so se sodi. Nosilo se je in vozilo, točilo in pilo, radost je polnila vsa srca.

Tudi na Vrhovem so stiskali grozdje. Oskrbnik in dva kmeta in več deklet, vsi so imeli polne roke dela. In vedno poln vrč na mizi. Mladi graščak Sigmund Jugovitz ni bil umazan in jim je kar sam polnil čaše in se židane volje šalil z zalimi orehovškimi dekleti. Pozno v noč so delali.

Pa ko je zgarana in zdelana služinčad že davno spala spanje pravičnikov, je še sedel mladi Jugovitz v pritlični svoji delovni sobi in

pisal. Že ponovno se je ozrl na vrata, ker je imel občutek, kakor da stoji nekdo v veži in kot da se tam onstran vrat nekaj giblje. V tem je zaropotalo v veži, nekaj je padlo po tleh.

Pograbil je graščak lovsko puško v omari in sunkoma odprl vrata. Skoro vrglo ga je vznak. Štiri cevi je zagledal naperjene nase in osem temnih oči ga je sovražno motrilo.

»Novac ili život«, ga je nahrulil brkat dedec v širokih hrvaških bregešah, pisanem telovniku in okroglem črnem klobučku. Tudi ostali trije neznanci so izgledali slično.

Jugovitz je stal kot ukopan. Sveže namazani tečaji na podbojih pa so mu v tem primaknili vrata, bliskovito jih je zaloputnil in zarigljaj, skočil v sosednjo sobo ter se skozi malo zadnje okence, čigar mehanizem je bil znan le posvečenim, zrinil na prosto ter tekkel proti družinski hiši iskat pomoči.

Presenečeni štirje roparji so se v temni veži pred zaklenjenimi vrati kaj hitro osvestili. Urno je bil eden pri vežnih vratih. Odrinil je težki zapah in že je bil zunaj in na poti proti družinski hiši, kamor je pričakoval, da pojde graščak.

Skoro trčila sta drug v drugega. Hajduk je hotel opraviti na tihem in je zavihtel svojo puško, da pobije graščaka, Jugovitz pa ga je pravočasno uzrl in je ustrelil nanj ter pričel klicati na pomoč. Zgrabil se je ropar za desno nogo, se opotekel in omahnil v greznico pred hlevi. Visoko je pljusnila umazana voda, kriknil je ropar in že so se vsuli tudi ostali trije na graščaka. Pa tudi oskrbnik je bil že na mestu in hlapci. Ta bos, oni v spodnji obleki, ta s puško, oni s cepcem, tretji z ročico.

Ranjenega hajduka je zavlekel tovariš na suho, druga dva sta divje otepala krog sebe in oddala tudi nekaj strellov. Zadnji je podrl mladega graščaka. Krogla mu je obtičala v prsih.

Vse je planilo k ranjenemu gospodarju, hajduki pa so v splošni zmedbi izginili, kot so se zvečer ob občem vrvenju prikradli v grad, se skrili v zapuščeni kapelici desno od vežnih vrat ter čakali tam ugodne prilike, da opravijo z graščakom in oplenijo grad. Pa jim je odločni Jugovitz prekrizal račune.

Dobili so jih pač vsi pošteno po glavah in po grbi, eden je s svojo razbojniško krvjo napajal žabe v grajski luži in se mesto vina napil gnojnice, odnesli pa niso razen svoje raztepane kože prav ničesar. Dovolj jim je bilo nebo dobrotno, da jim je zaščitilo še hudobno življenje.

Mladi graščak Sigmund Jugovitz je vso dolgo zimo prebil v borbi za življenje. Porajajoče se nove sile v prirodi so vrnile moč tudi njegovemu izmučenemu telesu, vendar se mu zdravje ni vrnilo nikdar več. Črez sedem let se je preselil k svetemu Juriju ob orehovški cerkvi, hajdukov pa ni bilo nikdar več na Vrhovp...

PURANOVA NOGA

E. LEGOUVÉ

(Prevedel P. V. B.)

Bil sem deset let star in hodil sem že v gimnazijo. Vsako nedeljo sem prebil pri starših zunaj na deželi, in ko sem se vračal v ponedeljek v mesto, sem imel seboj ogromno vsoto petnajstih soldov za predjužnik, kajti v šoli smo takrat dobivali dopoldan samo kos suhega kruha.

Ko sem se neki ponedeljek vrnil, sem videl, da ima eden mojih sošolcev (spominjam se še njegovega imena, imenoval se je Couture), krasno puranovo nogo, pokrito z ono črno kožo, ki je hrapava in se lepo sveti, tako da izgleda, kakor bi se sprehajal puran v baržunastih copatah.

Ko me je moj sošolec opazil, mi je zaklical: »Pridi sem in poglej!« Prihital sem. Držal je konec noge z obema rokama, in ko je nekoliko pregibal desno roko, so se štirje prsti puranove roke odpirali in zapirali kakor človeška roka. Bil sem kot v zemljo vkopan. Kako je bilo mogoče, da se mrtva noga pregiba? Na kakšen način je to delal? Bil sem ves razburjen od radovednosti, in kadarkoli so se štirje prsti odprli in zaprli, kar nisem mogel verjeti svojim očem. Zdelo se mi je, da gledam čudež. Ko je moj tovariš videl, da je moje navdušenje priklopelo do vrhunca, je vtaknil puranovo nogo v žep ter se je oddaljil. Ves zamišljen sem stal na mestu in neprestano sem videl to nogo pred svojimi očmi, kakor prikazen...

— Če bi jo imel, sem si dejal, bi se jo hitro naučil pregibati. Couture ni čarovnik. In kako bi se potem zabaval!

Tekel sem za njim ter mu dejal: Prosim te, daj mi tisto nogo.

— Tisto nogo? Kar izgini!

S temi besedami je moja poželjivost le še bolj podžgal.

— Torej mi je nočeš dati?

— Ne!

— Pa mi jo prodaj!

— Da ti jo prodam?... Koliko daš zanjo?

Štel sem denar, ki sem ga imel v žepu za tisti teden in dejal:

— Dam ti pet soldov.

— Kaj? Pet soldov za takšno nogo? Ali me imaš za norca?

In vzel je dragoceni predmet iz svojega žepa ter ponavljal pred mojimi začudenimi očmi igro odpiranja in zapiranja. In vsakokrat je moja strast narastla za eno stopinjo.

— Dam ti torej deset soldov.

— Deset soldov? je ponovil zaničljivo, poglej vendar! In spet so se puranovi prsti odprli in zaprli.

— Koliko pa vendar zahtevaš? sem vzkliknil v mrzlični strasti.

— Štirideset soldov ali pa nič.

— Štirideset soldov, sem zavpil ves nesrečen, saj to so predjužniki skoraj treh tednov.

— Kakor ti drago, mi je odgovoril, vtaknil nogo v žep in odšel.

Znova sem stekel za njim. — Petnajst soldov. — Štirideset! — Dvajset soldov. — Štirideset! — Petindvajset soldov. — Štirideset!...

Ti vražji Couture, kako dobro je poznal človeško srce! Ta je moral pozneje daleč priti v življenju! Kadarkoli je izgovoril strašno besedo »štirideset«, je premagal del mojega odpora. Čez dve minuti se sam nisem zavedal, pri čem da sem.

— Dobro, sem zaklical, štirideset, pa daj mi jo!

— Daj mi najprej denar, mi je odgovoril.

Dal sem mu v roko petnajst soldov, ki sem jih imel za predjužnik onega tedna, in moral sem mu še napisati listek, zadolžnico za petindvajset soldov, ter jo podpisati. Ta zvitež je bil že s trinajstimi leti trgovec. Šele potem ko je spravil denar in papir, je segel v žep ter mi dejal:

— Tu imaš nogo.

Hlastno sem jo zagrabil. V nekaj sekundah sem, kot sem bil slutil, razumel skrivnost pregibanja, in vlekel sem za kito ter odpiral in zapiral prste puranove noge prav tako dobro kakor Couture. Dve minuti me je to blazno zabavalo; čez dve minuti me je to zabavalo že mnogo manj; čez tri že skoraj prav nič več; čez štiri pa že popolnoma nič. Toda vlekel sem vedno, ker sem hotel imeti obresti svojega denarja... Toda bil sem vedno bolj razočaran... Postal sem žalosten, potem sem se začel kesati, pomislil sem, da bom moral tri tedne jesti za predjužnik suh kruh, in spoznal sem, da sem napravil velikansko neumnost... Vse to se je polagoma spremenilo v grenko bridkost in slednjič me je zagrabila jeza... in čez deset minut sem z uprav divjim sovraštvom zagrabil predmet svoje ljubezni ter ga zalučal visoko preko šolskega zida, da bi si zagotovil, da mi nikoli več ne pride pred oči.

KO SONCE ZAHAJA

IVAN ALBREHT

Kam gre sonce na večer?

Sonce gre zvečer za goro,
za gorami dan svetel,
za gorami svet prostran
in po svetu tisoč potov,
po vseh potiň raznolikh
gomaze ljudje, ljudje.

Pa bi šla še midva z njimi!

Pusti, dragec! Zjutraj sonce
samo k nama bo prišlo.
Kar je lepega nabralo,
vse bo nama darovalo.
Jasnih žarkov sto in sto
bo razlilo na zemljo;
jo bo božalo, dramilo,
da iz nje bo cvetje klilo.
In boš videl: vsi dragulji
našega so dela žulji...
Kaj porečeš zdaj na to?

Juh! zavrisnem pod nebo.
Zemlja naša, Bog s teboj,
daj moči mi, da bom tvoji!

LUČKA NA HRIBU

VENCESLAV WINKLER

Takrat, ko je sonce umrlo, da ni dajalo več svetlobe, je v hribovski dolini za Ogrnikom umrl tudi cerkovnik, pa niso imeli ljudje nikogar več, ki bi jim zvonove gnal v pesem in vrisk. Od začetka so hodili potrti po vasi, potem so se pa domislili:

»Prav za prav bi morali ravno zdaj bolj zvoniti, ampak, če ni, pa ni. Ura je uri podobna, saj je vseeno, če jih oznanjamo z zvonom ali pa ne.«

Pa so tekli dnevi brez zvonjenja, brez cerkovnika in brez sonca. To zadnje je bilo še najhuje. Vsi so se nekam bali, da se bo morebiti svet ustavil, da bodo rastline usahnille, a nič se ni zgodilo. Po cestah in po poljih so napeljali elektriko in je bilo lepo svetlo kot poprej, le otroci so sanjali o nekem čudežnem soncu, ki je včasih živel, otroci pa starci, ki so ga nekdanj, v davni mladosti še videli.

Tam, kjer je umrl cerkovnik, so pa imeli silno močne zvonove. Posebno takole na pomlad, ko se je vse budilo in cvetelo, posebno takrat so peli prečudno lepo. Ljudje jih niso mogli pozabiti, ampak sami jih niso mogli razmajati. Včasih je kdo prijel za vrh, zaškripalo je nerodno, včasih je tudi zahreščalo, zapeti, zapeti pa ni hotelo. Pa kadar je šlo na praznik, je bilo ljudem hudo, hodili so na Ogrnik in poslušali zvonove iz drugih dolin. Posebno spomladi. Takrat so skoraj jokali. Vse je hitelo na hrib, starci in starke s palicami, nedoletni otroci, še tisti v materinih naročjih so stezali roke k hribu.

Bog je pa videl žalost in je naredil čudež.

Sredi noči je zrasla na Ogrniku roža, prav na vrhu gore je zrasla. Čudovita roža. Prečudno bela je bila in gorela je od nebeške svetlobe. Ljudje v hribovski dolini so se zbudili, da bi videli, odkod ta prečuden sijaj, a si niso znali razložiti. Otroci so navdušeno zaploskali z ročicami:

»Sonce, sonce, sonce!«

»Sonce to ni,« so odkimali stari ljudje, »ampak prav blizu sonca mora biti. Prav blizu.«

Hribovska dolina ni bila več temna. Roža na hribu jo je razsvetljevala. Taka seveda ni bila kot sonce, ampak teme pa vendar ni bilo več. Ljudje so se spet smejali in pravili so si skrivoma, da prihaja pomlad.

Živel je pa takrat v tistih hribih tudi hud razbojnik Petron. Ko je zagorela lučka na hribu, ga je ujezilo. Od same ihtesije je pulil brado, hodil po lesovih in ni nič jedel.

»Zdaj bo spet svetlo,« se je jezil, »ljudje bodo videli drug drugega in ne bom se mogel več skrivati.«

Nazadnje je sklenil, da bo odtrgal čudežno rožo.

Čakal je in čakal. Neke noči, ko se je nebo prepredlo z oblaki in se napravljalo k viharju in je lučka le zdaj pa zdaj zamežikala, je odšel na Ogrnik. Prav lahko je našel rožo.

»Bog se usmili, taka stvarca pa taka svetloba,« je pomislil, ko jo je ugledal.

Premišljeval je, kam bi jo del, če bi jo odtrgal. Najprej jo je hotel zakopati nekam strašno globoko.

»Ne,« se je spomnil, »toliko ognja ima v sebi, da bi se prerila skozi zemljo in spet zacvetela. Ne smem je zakopati. Prodal jo bom. Zlatarji so čudaki, radi jo bodo kupili.«

Pa jo je poskusil odtrgati.

Ni šlo.

»Kaj pa to?« se je čudil.

Bolj, ko jo je vlekel iz zemlje, večja je postajala. Listi so se ji širili, steblo se je debelilo. Razbojnik se je zmeraj bolj čudil. Hotel je zbežati, a neka skrivnostna moč mu je vezala noge, da se ni mogel ločiti od rože. Trepetaje se je držal za steblo in vlekel iz tal. Roža se je pognala v čudežno višino, skoraj do neba. Vse okoli nje je bilo jasno kot ob belem dnevu. Oblaki na nebu so se razmaknili, zvezde so obledele.

»Moj Bog! To je sonce!« se je prestrašil razbojnik.

Naenkrat se je roža skrčila v žarečo kroglo, razširila se je in se pognala na nebo. Prijela se je čiste modrine in obvisela na njej.

»Joj meni! Joj meni!« se je zrušil razbojnik na kolena in se trkal na prsa...

V vasi se je vse zbudilo. Začuden so gledali na sončno nebo. Starci so skakali po cesti, možje so se smejali. Potem so se vsi napotili na Ogrnik, da bi videli, kaj je z rožo. Čudili so se. Prav nič se ni poznalo, kje je rasla.

»To je bil čudež!« so šepetali med seboj.

Tisti hip je v dolini zazvonilo. Odkar je stari cerkovnik umrl, se zvonovi niso hoteli premakniti, zdaj so peli neznansko lepo, skoraj

vriskali so. Ljudje so zajokali od veselja, hiteli so po bregu v dolino. Bliže ko so prihajali, lepše je zvonilo.

»Kdo zvoní?« so trepetali.

Potem so se začudili.

Pod zvonikom je stal razbojnik Petron. Z rokami je poganjal dva zvonova, z nogo tretjega. Presrečen smehljal mu je napolnil obraz.

Ljudje se niso upali blizu. Bali so se ga.

Naenkrat je razbojnik izpustil zvonove. Obrnil se je za cerkvijo v breg, orožje je pa pustil kar ljudem. Napotil se je na vrh Ogrnika, zvonovi so pa kar sami peli, peli, peli...

»To je kaj čudno,« so rekli ljudje, »tak razbojnik — pa mu zvozi novi pojo kot nikomur izmed nas.«

Čez par dni so pa našli Petrona na Ogrniku. Prav na vrhu je ležal, tam, kjer je včasih rasla čudežna roža. Bil je mrtev in smehljal se je kot otrok...

ŽABA IN KAČA

J. VRBA

Žaba se je najedla muh, zlezla na breg in se raztegnila na soncu, da bi se ogrela. Zabe namreč vročina nikoli ne upeha, ker ima mrzlo kri. Zato ji je tudi najhujša vročina prijetna. In ko je tako ležala, je začela dremati. Nekaj časa je kimala — kar nekaj zašušti v bližini... To šuštenje jo je prebudilo — dvignila je glavo in odprla oči...

Groza jo je obšla...

Hipoma je stala pred žabo kača — bogve, odkod se je vzela.

Žaba se je zgrozila, mrzaj ji je šel po hrbtu in od strahu je kar otrpnila.

»Žaba, poglej mi v oči,« pravi kača.

In ko jo je žaba ubogala, neumnica, je kača udarila v smeh...

»Vidiš, kako si neumna!« je dejala kača in se smejala, da je kar sikala.

»To imaš od tega, ker si me poslušala! Kaj ne veš, da je vsakdo, ki pogleda kači v oči, izgubljen?«

Ko je žaba to slišala, se je spomnila, da jo je nekoč neka stara žaba svarila pred kačjim pogledom. Brž je hotela odskočiti, pa ni mogla. Noge so ji bile kakor lesene. Uvidela je, da ji res slaba prede...

Začela je torej prositi:

»Moja najdražja kačica, prosim te, nikar me ne pojej. Po bolezní sem in zato me je sama kost in koža. Danes sem snedla šele eno samo muho. Počakaj, da se vsaj nekoliko odebelim.«

Kača pa se je smejala, da je kar sikala...

»Vidiš!« je rekla, »ti si že danes jedla, jaz pa nisem ves teden imela grižljaja v gobcu. To nič ne dé, če si mršava, ostaneš mi vsaj dalje časa v želodcu!«

In preden je mogla žaba zacviliti, jo je kača popadla za gołtanec — in jo je počasi in slastno sukala vase...

ZASTAVICE ZA BRIHTNE GLAVICE

1.

KRIZALJKA

Besede pomenijo:

Vodoravno: 2. mesto v Beli krajini; 6. sladko alk. pijačo; 8. pom. gl. v množini; 9. pom. gl. eda.; 10. ptico; 13. vprežno pripravo; 14. slov. krstno ime (moško).

Navpično: 1. števnik; 3. števnik; 4. sadno tekočino; 5. kaj ima človek; 6. streljanje na divjačino; 7. razpadajoče železo; 11. skupino čebel; 12. človeka brez daru govora; 15. del obraza; 16. hoditi.

V sredini čitamo ime pokrajine med Gorjanci in Kolpo.

2.

ZLOZENKA

Prvo drevju, še bolj pa knjigi je zvesto, drugo v južni Francoski je mesto, oboje nosi tvoj oče, zlasti minister. Pogódi, če si kaj bister!

3.

POLNA USTA

Ante, lop! — ta oplén — o ta plén! — telo, pan — napelo te — ne plato — len pa to — na topel — poletna — nate lop! — poln tea — ate Plon — pol nate — tepo lan — Tone pal — Nepal to — $\frac{1}{2}$ n ta.

Kaj tiči v ustih možu, ki vse to brbrá?

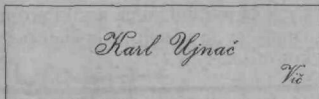
4.

SKRIVALNICA

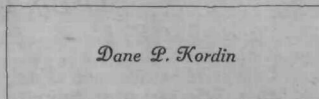
Mlekarica s kmetov opozori družico:
»Glej, Jera, nova ulica!«
Katera je ta ulica?

5.

POSETNICI

Poklic?

Vojaški čin?

6.

TRIZLOŽNICA

Z d je roka, z m prodajalna, z n koštrina kura, s p vrtna rastlina, umetnica, z r nasprotuje laži, s t je ozka pot, z v tehtnična skledica, na vzhodu pa vas.

Pozor!

Pozor!

NAGRADE!

Našim pridnim ugankarjem, ki bodo rešili vseh 6 ugank, bo žreb razdelil naslednjih pet lepih mladinskih knjig iz založbe Učiteljske tiskarne v Ljubljani:

1. E. Gangl: Zbrani spisi, V. zvezek.
2. Ivan Lah: Češke pravljice.
3. A. Rapč: Mladini, VI. zvezek.
4. Korban: Vitomilova železnica.
5. Komanova: Narodne pravljice in legende.

Le pogumno na delo! Pa mnogo iz našej najdljivosti in sreče! Na svidenje!

OBRATNICE

NIKO

(Čitaj v obe smeri.)

1. Erbežen, a ne Žebre.	12. Ej, oni tesar prasetino je!
2. Naj obirava ribo, Jan?	13. Rabelj Lebar.
3. Ani, ná taninal!	14. Ata, topotata!
4. Ej, le za zelje!	15. O, Jager, Kanduč, Natan Čudna kregajo.
5. Omerzo zremo.	16. Kirurg Rurik.
6. Mirko Krim.	17. Rebeka Keber.
7. Roger Gregor.	18. Igra že Žargi?
8. »Led? Meso ni fino,« sem del.	19. A Liza vidi Vazila?
9. E, Karel, jej le rake!	20. O, mi Šipan napišimo!
10. O Mison, jarem zmeraj nosimo.	
11. De Janšak: »Kašna jed.«	

DROBNE ZANIMIVOSTI

V vseh morjih je okroglo 209 bilijonov ton soli. To bi zadostovalo za 10 km debelo plast, ki bi pokrila vso južno Ameriko.

*

Ameriški prirodoslovec prof. Pearse je na svojem potovanju po vzhodnih tropičnih deželah odkril neko vrsto rib, ki ne marajo živeti v vodi, ampak žive na kopnem, kjer plezajo celo po nizkem grmičevju. Te ribe se boje vode, ker je v tistih krajih zelo topla, drugih živali je pa v tistih vodah toliko, da primanjkuje ribam kisika za dihanje.

*

Našo zemljo bi mogel obiti brzi vlak v 22 dneh, če bi vozil s hitrostjo 75 km na uro. Od zemlje do meseca bi potreboval isti brzi vlak 200 dni, od zemlje do sonca 200 let, dočim bi potreboval izstrelek iz topa 6 let. Sončna svetloba potrebuje 8 minut, da doseže zemljo.

ŽOGA

Izrežite iz različno barvastih koščkov blaga šestkrat obliko, kakor jo vidite na naši sliki, in sesijte vseh šest delov tako skupaj, da ostane le na enem mestu majhna odprtina. Nato ves meh obrnite in natlačite skozi odprtino drobno narezano blago ali žaganje tako trdo, da dobi žoga lepo kroglasto obliko. Zašijte močno še odprtino in žoga je gotova. Potem pa: en, dva, tri — kdo jo ulovi!

NAŠ PETELINČEK

Petelinček naš na ploti
svojega se petja loti,
pa ga sosedov zmoti,
ki koraka tam po poti.

Jezno se naš našopiri,
še dalje se mu grlo širi
kikiriki... kikiriki...

Zavistno ga sedaj sosedov
pogleda in vzkipi,
nebroj prezirljivih pogledov
proti našemu srši.

Zdrzne se naš petelinček
in s plota naglo odleti,
ves zbor kokošek prifrči,
okrog njega se zbero
in lepo mu zapoje:
kokodak... kikiriki...

Štefan Vipavec, Ljubljana.

SLIKA

V bogato opremljeni sobi dalmatinske hiše vlada polumrak. Vse je tiho, le šumeenje valov se sliši, sprva oddaljeno, nato glasneje, glasovi naraščajo, a se zopet oddaljujejo. — Na postelji, tik ob oknu, leži deklica, težko bolna. Lice ji je bledo kakor vselek in njene bele, napol odprte ustnice včasih zadržijo. Od časa do časa stopijo na čelo potne srage. — Ob postelji stoji njena mati, ki jo žalostno gleda. Tudi njeno lice je blede, njene oči objokane in rdeče od prečutih noči. Kaj vse bi dala, kaj vse storila, samo da bi ohranila to mlado, ugašajočo življenje svoje nad vse ljubljene Zlatice. A Zlatičino življenje podhrteva kakor ujet metuljček, ki se zaman skuša izviti kruti roki, ki ga neusmiljeno davi — mori.

Pred dobrim mesecem se je igrala Zlatica pred hišo z žogo. Zoga ji med igro odleti na sredino ceste. Urno steče po njo, a pri tem ne opazi drvečega avtomobila, ki se ji bliža z veliko brzino. Ko ga končno zagleda, oziroma zasliši, se hoče hitro umakniti in steče čez cesto. Pri tem se pa nekako spodtakne in s krikom pade. Voznik, ki šele sedaj opazi, kaj se je zgodilo, skuša zadnji hip ustaviti drveči voz — a bilo je že prepozno. Težka kolesa so šla čez Zlatico. Vse se je zgodilo v trenotku. Na njen krik prihitita oče in mati, vsa prestrašena, iz hiše. Ko zagledata Zlatico vso okrvavljeno in nepremično na tleh, v grozi obstaneta. Toda oče se hitro zave. Še ves trepetajoč pobere nezavestnega, krvavečega otroka in ga nežno odnese v hišo. Takoj pošlje po najboljšega zdravnika, a ta ji ni

mogel več pomagati. Zlatica je venela od dne do dne, kakor rožica v jeseni, ko zavejejo hladnejše sape. Tudi bivanje v nekem imenitnem gorskem zdravilišču ji ni nič zboljšalo bolezn. Zlatica je hrepnela le domov. Pogrešala je sladko melodijo šumečih valov, tiho luno, lesketajočo se v morju, migljajoče zvezde in mehke, tople noči. Kako rada je imela morje, kako ga je ljubila. Saj to morje je bilo domače, njeno. In skalovito gorovje, kako mogočno, posebno se dviga nad morjem. Posebno v teh dnevih bolezn, kako jo je prijelto domotožje. Ker se je čutila vedno slabotnejšo, je prosila starše, naj se vrnejo. Na njeno željo so se res vrnili, a brez zdravja...

Polnoč je že odbila. Nenadoma odpre Zlatica oči, tako modre kakor morje, katererega je tako ljubila. — »Mamica,« spre govori tiho, skoro proseče. — »Kaj je dragica, tukaj sem,« skrbno pristopi žena. — »Oh, mamica, tako čudno mi je. Ti ne veš, kako — strah me je. Mamica, mamica, kje si, sem stopi, pri meni bodi!« — Njene velike oči so se napolnile z grozo. — »Joj, kam grem? Mama, nekam grem — oh... — Mamica se že skoraj ne more več premagovati in trepeče kakor suh list v vetru. »Draga, srček moj, ne boj se, nič ne bo hudega, nikamor ne gremo, samo slabost te je zopet napadla. Minulo ti bo kmalu in potem ti bo boljše. Le pomiri se, srček, da boš čimprej okrevala in vstala.« — Zlatica se res vidno pomiri in se nekam zamisli. Nenadoma zaprosi: »Mamica, prosim, nartraj mi mojih rožic, več, one na moji gredi. Tako bi jih rada imela.« — Mati odide in se skoraj vrne z velikim šopkom lepih in duhtečih rož. Zlatica se s pomočjo usmiljenke, ki ji je tudi stregla, vzpne v postelji. Nežno, rahlo sprejme cvetlice in jih pritisne na sedaj goreča lička: »Mamica, kaj ne da imajo angelčki tudi radi rožice in lepo belo oblečko imajo? — Kako bi jih enkrat rada videla... In kako lepe so te bele, rdeče, rumene rožice. Na mamica,« — pri tem iztegne ročico proti mami in ji ponuja cvetko. »Na, le vzemi to ro...«, a ni še dokončala stavka, ko ji roka omahne. Nasmehne se in komaj slišno zasepeče: »Angelček...« Nato zatisne oči in klone glavico materi v naročje, kakor ovenela rožica. Materi zastane srce za trenotek, zastrmi... »Jedi mogoče, da je Zlatica umrla? Ne, ne, to je nemogoče — Zlatica mrtva.« — A bila je grenka resnica...

Zvon zvonji, poje, jeka:

»Zlatice ni več,

življenje nje je preč.«

Brléča lučka njenega življenja je ugasnila...

Marica Oblakova, Ljubljana.

Špoštovani gospod Doropoljski!

Lani ste nam ponovno naročili v ljubem »Zvončku«, da naj Vam krtičkarji v pisni smih vedno sporočimo kaj novic in pošljemo te ali one zanimive popise krajev, dogodkov ali kaj podobnega. Šaj je tudi prav tako! Kdo bi pa venomer v koticu čital samó: sem učenec tega razreda, najbolj mi ugajata materinščina in petje, prosim, priobčite moje pismo itd.

Zato kar brž začnem z novicami! Naša bela Ljubljana je zadnje čase zelo napredovala. Imamo »nebotičnik«, kakršnega nima vsa Jugoslavija. S starodavnim ljubljanskim gradom se ta moderna stavba kosa za prvenstvo. Pravijo, da bo v 13. nadstropju tega orjaka kavarna, nad njo pa razgledna terasa. Čez Ljubljaničo, ki jo zdaj poglobljajo, so naredili nov Čevljarški most in trimostovje, ki je tudi nekaj posebnega.

V Šiški smo dobili imeniten Sokolski dom, da smo lahko res ponosni nanj. Tudi električne cestne železnice, ki teče mimo hiše, v kateri mi stanujemo, dalje proti Sent Vidu, smo vsi veseli.

Minuli mesec sva si z atkom ogledala velesojem »Ljubljana v jeseni«. Toliko lepega sem videl tisto popoldne, da mi je vse brnelo po glavi, ko sva se vrnila. — Tudi sprevod slovanskih narodnih noš sva si ogledala. Bilo je krasno. Najbolj so mi bili všeč Korošci. Vso prireditev so neki gospodje iz Zagreba snemali na zvočni film. Najbrž so mene in atka tudi fotografirali.

Kopat smo se v poletni vročini hodili na Savo, večinoma kar peš čez polje mimo nebroj novih vil in hišic. Enkrat sem bil tudi s teto na Ljubljaniči, v lepem mestnem kopaljšču, in pa v sportnem bazenu »Ilirije«.

Mislím, da sem Vam za enkrat precej nakramljal, in upam, da boste zadovoljni z mojim pismom.

Prav prísrdno Vas pozdravljam, vdani

Srečko Koprivnik, učenec,

Šiška pri Ljubljani.

Odgovor:

Dragi Srečko!

Vidiš, takale pisma rad čitam, ker res nekaj povedo. Moji ljubi krtičkarji bodo gotovo tudi zadovoljni s Teboj in Te bodo

skušali posnemati, saj so vsi kaj zanimivega videli in lepega doživeli v dolgih počitnicah.

Danes oni z veseljem čitajo Tvoje pismo, prihodnjič boš pa Ti z zanimanjembral njih vrste.

Pa še kaj se oglasi!

Zdravo!

Gospod Doropoljski.

Cenjeni gospod Doropoljski!

Kmalu bo leto, kar se nisem oglasila. Med tem časom sem izdelala 4. razred osnovne šole in sicer s prav dobrim uspehom. Ker sem šibka, bom šla še v peti razred in šele potem v gimnazijo.

Počitnice sem preživela kar doma. Očka je rekel: »Letos pa ne pojdemo nikamor, otroci, ker je kriza«. Pa je bilo tudi doma jako fletno in le prehitro so minule lepe počitnice.

Zelo sem radovedna, kakšne povesti boste dali v novi letnik »Zvončka«. Komaj že pričakujem prvo številko. Ali bo moje pismo že v njej?

Špoštljivo se Vam klanja

Verica Požarjeva iz Maribora.

Odgovor:

Ljuba Verica!

Ali si videla? Letos ima naš list kar dve povesti: ena se bo godila v daljni sončni Španiji in na morju med morskimi razbojniki, druga pa v sirotišnici in v svetovni vojni. Upam, da Ti bosta obe všeč.

Priobčil bom seveda tudi več krajših pripovedk in črtic pa več lepih pesem.

V spisih »Človek-otrok narode« boš čitala, kako žive narodi v raznih delih sveta, v drugih člankih iz naravoslovja in zemljepisa pa dosti zanimivih in poučnih stvari.

Da ne bo nedostajalo drobiža, nalog za spretne roke, bistrih ugank in drugih polastic za mlade glavice, za to bo skrbel

Gospod Doropoljski,

ki te iskreno pozdravlja.

Učenci osnovne šole v Pušči pri Zagrebu so izdelali slike krajevskega doma. Po Rdečem križu so jih poslali prestolonasledniku Petru, ki jim je sedaj poslal svojo fotografijo z napisom: »Mojim tovarišem osnovne šole v Pušči. Peter.« Obenem je podaril 5000 Din za najsiromašnejše otroke, ki so delali slike.

Na rojstnem domu pesnika Antona Aškercia v Senožetih pri Rinskih toplicah je Mariborsko zgodovinsko društvo odkri-

lo dne 10. junija spominsko ploščo. Ta dan je namreč poteklo 20 let, kar je umrl veliki pesnik.

Najslavnejšega tekača na dolge proge Finca Nurmija je finska lahkotletska zveza diskvalificirala, češ da se je dal plačati za svoje nastope.

Te dni so izročili prometu v Rimu velikanski avtobus, ki ima tri nadstropja, poseben oddelek za prtljago, za pse in za kadilce.

Pred par meseci so mohamedanci praznovali 1300-letnico pretoka Mohameda, ustanovitelja islamske vere, ki je umrl v Medini.

Dunajčan Teodor Helm je hotel preveslati Atlantik v gumijastem čolnu iz Lizabona v New York. Te dni so ga našli mrtvega v njegovem čolnu na čereh blizu Kanarskih otokov.

V Ameriki bodo v kratkem pričeli prodajati čudovit aparat, ki je hkrati gramofon, radio in kinoaparat za neme in zvočne filme.

Skozi puščavo Saharo so sklenili zgraditi avtomobilsko cesto, ki bo dolga 9000 kilometrov in bo obenem najdaljša avtomobilska cesta na svetu.

Na Kitajskem je nekemu letalcu med poletom po nesreči padlo iz letala 35 bomb, ko je letel nad mestom Pengpu. Vse so eksplodirale in ubile mnogo ljudi. Ta nesreča je menda prva te vrste v zgodovini letalstva.

Menihi opatije Hautvillers v bližini Reimsa na Francoskem so pred 250 leti prvi odkrili način, kako se spreminjajo navadna vina v peneči se šampanjec. Najbrž takrat še ni bil tako drag, kakor danes, ko ga poznamo le po imenu.

Sinova znanega filmskega komika Chaplina (izg. Čepelin) sta šla k filmu. Neka ameriška filmska družba je sklenila z njunimi starši pogodbo, da bosta v 3 letih nastopila v 5 filmih.

Francosko časopisje slavi te dni 300-letnico svojega obstoja. Francozi so začeli s časopisjem l. 1631., ko je kralj Ludovik XIII. dal dovoljenje, da se sme tiskati prvi časopis, ki se je imenoval »Gazette«.

Pariški slavolok

Pred kratkim so šteli prebivalstvo glavnega mesta Francije, Pariza. Pariz šteje z najbližjo okolico, ki spada se pod mestno upravo, 4.800.000 prebivalcev.